

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
1883

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE KATILIM SÜRECİNDE MARMARA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEĞE VE AVRUPA İLE İLİŞKİLERE BAKIŞI

Marmara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tunç Ercan'ın önsözü ile

With the contributions of

MARMARA UNIVERSITY
EUROPEAN COMMUNITY INSTITUTE
JEAN MONNET CHAIR
for EU ECONOMICS

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA TOPLULUĞU ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ İKTİSADI
JEAN MONNET KÜRSÜSÜ

katkılarıyla

Education and culture

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYIN NO: 714
AVRUPA TOPLULUĞU ENSTİTÜSÜ YAYIN NO: 11

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE KATILIM SÜRECİNDE MARMARA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEĞE VE AVRUPA İLE İLİŞKİLERE BAKIŞI

Muzaffer DARTAN
Çiğdem NAS
M. Sait AKMAN
Canan SAVRAN
Seçil SUNER

İstanbul - 2004

Marmara Üniversitesi
Avrupa Topluluğu Enstitüsü
Göztepe Kampüsü
Kadıköy - 34722 İstanbul

Tel : 0216 336 33 35
Faks : 0216 347 45 43
E-posta : eci@marmara.edu.tr
URL : http://avrupa.marmara.edu.tr

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

DARTAN, Muzaffer
NAS, Çiğdem
AKMAN, M. Sait
SAVRAN, Canan
SUNER, Seçil

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde
Marmara Üniversitesi Öğrencilerinin
Geleceğe ve Avrupa İle İlişkilere Bakışı
70 sayfa

Marmara Üniversitesi
Avrupa Topluluğu Enstitüsü, 2004

ISBN 975-400-277-0

ISBN 975-400-277-0
© Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, 2004
Tüm hakları saklıdır.

Kapak Tasarımı : Özcan Alpay
Basım yeri : Lito Matbaa Reklam Ltd. Şti.
Tel : 0216 346 22 52
Faks : 0216 345 13 47
E-posta : litomatbaa@yahoo.com

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Giriş..... 1

Amaçlar..... 1

Çalışmanın Önemi..... 2

Varsayımlar..... 2

Sınırlılıklar..... 2

Yöntem..... 3

Veriler ve Veri Toplama..... 6

Bulgular..... 8

Genel Değerlendirme..... 57

English Summary..... 63

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği, ülkemizde son dönemlerde en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Özellikle adaylık süreci, konuya daha da önemli bir boyut kazandırmış ve her yönüyle ilgi çeken bir tartışmanın da başlamasına imkan vermiştir. AB üyeliğini temel stratejik hedef olarak belirleyen Türkiye'de katılım müzakerelerinin başlaması için ön şart niteliğindeki Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi amacıyla yoğun bir reform sürecine de girilmesi ile konunun toplumsal yönü giderek ön plana çıkmıştır.

Bu çerçevede Türk kamuoyunun Avrupa Birliği ile ilişkilerden beklentileri ve Türkiye'nin üyelik perspektifi ile ilgili düşüncelerinin tespiti de önemlidir. Bu açıdan, toplumun geneli ve değişik kesimlerinin bu konudaki düşüncelerini belirlemeye ve değerlendirmeye yönelik muhtelif çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır.

Üniversitemizin Avrupa Topluluğu Enstitüsü tarafından hazırlanan bu çalışma ise, gelecekte toplumsal alanda önemli mevkilerde yer alacak Üniversite gençliğinin Türkiye'nin temel sorunları, Avrupa Birliği ile ilişkiler ve AB üyeliği perspektifinde Türkiye'de demokratik değerlerin mevcut durumu, iktisadi yapı ve sorunların çözümünde AB üyeliğinin ve diğer ülkeler ile ilişkilerin rolü hakkındaki düşüncelerini ve geleceğe dönük beklentilerini belirlemeye yöneliktir. Çalışma, Marmara Üniversitesi bünyesinde yer alan değişik fakülte, yüksek okul ve enstitülerde eğitim gören ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencilere uygulanan anket yoluyla yapılmıştır. Türkiye'nin hemen her bölgesinden gelen, sosyo-ekonomik yapının özelliklerini temsil eden ve üniversitemizde çok farklı alanlarda eğitim gören öğrencilerin profilleri dikkate alındığında, Marmara Üniversitesi oldukça heterojen bir durum arz etmektedir. Bu itibarla öğrencilerin genel tutumlarının, üniversiteli Türk gençliğinin temel kaygı, beklenti ve bakış açılarını yansıtması bakımından da dikkat çekici özelliklere sahip olduğuna inanıyorum.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ulusal Program'da ifade edildiği üzere, Avrupa Birliği'ne katılım süreci tüm kurum ve kuruluşlara olduğu gibi üniversitelerimize de önemli görevler yüklemektedir. Bu bağlamda, Avrupa Topluluğu Enstitüsü başta olmak üzere 4 dilde eğitim veren Marmara Üniversitesi bünyesinde yer alan tüm birimlerimiz kendi üzerine düşen görevleri yerine getirme gayreti içindedir.

Bu kitabın konu ile ilgili kurumlara, araştırmacılara ve üniversite çevrelerine yararlı olabileceğini ümit ediyor ve çalışmayı hazırlayan değerli öğretim üyelerine ve anketin yapılmasına yardımcı olan ilgili birimlerimize teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Tunç EREM
Rektör

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde verdikleri destekten dolayı Marmara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tunç Erem'e; anketlerin gerçekleştirilmesinde her bakımdan yardımcı olan, ilgili fakülte (Fen-Edebiyat, Hukuk, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik) dekanları ve yüksek okul (Bankacılık ve Sigortacılık, Teknik Bilimler) ve enstitü (Bankacılık ve Sigortacılık, Türkiyat, Avrupa Topluluğu, Ortadoğu Çalışmaları, Eğitim Bilimleri) müdürleri ve değerli öğretim elemanlarına; anketlerin yapılması ve değerlendirilmesinde katkılarını esirgemeyen AT Enstitüsü'nün öğretim elemanları ve yüksek lisans öğrencilerine; basıma hazırlanmasında teknik yardımlarından dolayı Arş. Gör. Kerem Batır'a; çalışmanın İngilizce özetini hazırlayan Öğr. Gör. Gary Chambers ve Yrd. Doç. Murat T. Yörüng'e teşekkür ederiz. Ayrıca, bu raporun basımında emeği geçen Lito matbaa yöneticisi Sayın Özcan Alpay'a ve personeline teşekkür ederiz. Çalışmadaki görüş ve hatalar, doğal olarak sadece bize aittir.

Prof. Dr. Muzaffer DARTAN
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem NAS
Yrd. Doç. Dr. M. Sait AKMAN
Yrd. Doç. Dr. Canan SAVRAN
Arş. Gör. Seçil SUNER

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÇALIŞMA GRUBU

Akademik Grup:

Prof. Dr. Muzaffer DARTAN	*(Avrupa Topluluğu Enstitüsü Öğr. üyesi)*
Yrd. Doç. Dr. M. Sait AKMAN	*(Avrupa Topluluğu Enstitüsü Öğr. üyesi)*
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem NAS	*(Avrupa Topluluğu Enstitüsü Öğr. üyesi)*
Yrd. Doç. Dr. Canan SAVRAN	*(Atatürk Eğitim Fakültesi Öğr. üyesi)*
Arş. Gör. Seçil SUNER	*(Maltepe Üniversitesi Arş. Gör. ve Avrupa Topluluğu Enstitüsü doktora öğrencisi)*

Anket Grubu:

Ömer Mızraklı
Serdar Alper
Kasım Aksoy
Hasan Arıcan
Ayşegül Yaman
Zeynep Özbilge
İdil Özata
Burak Deligöz
Seda Yalçın

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İstatistiksel Sembollerin Açılımı

x^2	Kaykare bağımsızlık testi
ss	standart sapma
Sh	standart hata
r	korelasyon katsayısı
p	hata olasılığı
sd	serbestlik derecesi
n	örneklem büyüklüğü
t	ilişkisiz grup "t" testi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Giriş

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliğini salt bir ekonomik kazanım veya dış politika başarısı olarak değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte başlayan çağdaş uygarlık seviyesini aşma hedefi doğrultusunda demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi konularda gerçekleştirilen reformları geri dönülemez biçimde pekiştirecek bir unsur olarak görmek gerekir.

Türkiye'nin üyelik yolunda göstermiş olduğu çabalar, Kopenhag kriterlerinin toplumsal bir kabul görmeye başladığının göstergesidir. Bu bağlamda, gerçekleştirilen toplam 8 uyum paketi ile Anayasa değişikliklerinin hayata geçirilmesi yönünde çok önemli adımlar atılmıştır. Şüphesiz bu yasa değişikliklerini anlamlı kılacak olan temel gösterge, söz konusu reformların Türk toplumunun değişik kesimlerine nasıl yansıdığı ve kamuoyunun talepleri ile ne ölçüde örtüştüğüdür.

Bu çerçevede uyum yasalarının uygulamaya geçmesi, kamuoyunun beklentilerinin gerçekleşmesi yolunda önemli bir aşamadır. Bilindiği üzere, Avrupa Birliği'ne katılım, tüm aday ülkelerde olduğu gibi, toplumsal bir projedir. Dolayısıyla, yarının Türkiye'sinde söz sahibi olacak üniversiteli gençliğin de bu önemli konuda görüşlerini belirlemek, geleceğe yönelik projeksiyonların hazırlanmasında yararlı olacaktır.

Amaçlar

Bu çalışmanın genel amacı, özellikle 1999 Aralık ayında yapılan Avrupa Birliği (AB) Helsinki Zirvesi'ni takiben, Türkiye'nin adaylık sürecinin başlaması ile birlikte, üniversite öğrencilerinin Türkiye'nin temel sorunları ve Avrupa Birliği ile olan ilişkilerin gelecekte Türkiye'nin bu sorunları çözümüne ne derece katkı sağlayacağı hakkındaki düşüncelerinin anlaşılması ve bu çerçevede AB ve diğer ülkelerle olan ilişkileri nasıl algıladıklarının tespit edilmesidir. Çalışma, Avrupa Birliği ile ilişkilerin giderek yoğunlaştığı, ancak tüm beklentilerin henüz gerçekleşmediği bir dönemde, Marmara Üniversitesi öğrencilerinin Türkiye'de demokratikleşme süreci, iktisadi ve sosyal konular, Türkiye'nin dış ilişkileri ve AB gibi ülke gündeminde öncelikli konulara bakış açılarını ve algılamalarını anlamaya yöneliktir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çalışmanın Önemi

Kamuoyunun temel toplumsal konular hakkındaki düşüncelerini bilmek politika oluşturan kesimler açısından dikkate alınması gereken hususlardan birisidir. Türkiye'nin siyasi ve iktisadi bakımdan giderek daha fazla bütünleştiği Avrupa Birliği hakkında toplumsal beklentilerin tespiti için çeşitli araştırmalar yapılmakla birlikte özellikle üniversiteli gençliğin bu konuda düşünce ve bakış açılarını belirlemeye yönelik çalışmalar azınlıktadır.

Bu çalışma Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden biri olan Marmara Üniversitesi öğrencilerinin, geleceğe dönük endişe ve beklentileri ve Türkiye'nin sorunlarının çözümü ile, Avrupa Birliği üyeliği arasında nasıl bir bağ kurduklarını anlamaya yöneliktir. Çalışma, bakış açılarının siyasal görüş, ailenin eğitim düzeyi, cinsiyet, gelir durumu gibi değişkenlere bağlı olarak değişip değişmediğinin de sorgulanmasını amaçlamıştır.

Varsayımlar

Bu araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. AB ile entegrasyon toplumsal bir dönüşüm projesi olarak algılanmakta olup, Türk dış politikasının *temel unsur*larından birisi haline gelmiştir.

2. AB konusunda Türk halkının *farklı* görüşleri bulunmaktadır.

3. Öğrenciler, ankete *samimi* cevaplar vermiştir.

4. Araştırma kapsamında geliştirilen anket, Marmara Üniversitesi öğrencilerinin Avrupa Birliğine giriş sürecinde geleceğe ve Avrupa ile ilişkilere bakışını belirleyecek özelliğe sahiptir.

5. Araştırmanın örneklem grubu, Marmara Üniversitesi öğrenciler evrenini *temsil* edebilecek özelliktedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Marmara Üniversitesi öğrencilerinin çoğunluğunu içeren fakültelerden bazıları ile yüksekokullar ve enstitülerin bir bölümünde 2003-2004 öğretim yılında öğrenim görmekte olan öğrenciler ile,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2. Araştırma kapsamında veri toplama amacıyla kullanılan anket ile,

3. Öğrencilerin ankete verdikleri cevaplar ile; sınırlıdır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada; Marmara Üniversitesi Öğrencilerinin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde geleceğe ve Avrupa ile ilişkiler hakkında görüşlerini belirlemeye yönelik, genel tarama tipi bir çalışma modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2003-2004 öğretim yılında Marmara Üniversitesinde öğrenim görmekte olan tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; Marmara Üniversitesinin 5 fakülte ve 2 yüksek okul ve 2 enstitüde, üniversite genelini temsil edebilecek şekilde, basit rastsal örnekleme (simple random sampling) yöntemi ile belirlenmiş, **886** lisans ve lisans üstü öğrencisi oluşturmuştur (Bkz. Tablo 1).

Ankete katılanlar Marmara Üniversitesi'nin ağırlıklı olarak Göztepe Kampüsünde bulunan ön lisans, lisans ve lisans üstü düzeyindeki öğrencileridir. Marmara Üniversitesi'nin yapısı ve bölümleri itibarıyla gerek eğitim sunduğu disiplinler (fen, sosyal, sağlık bilimleri), gerek öğrencilerinin oluşturduğu sosyo-ekonomik yapı ve gerekse öğrencilerin gelmiş oldukları il ve bölgeler açısından profilleri dikkate alındığında oldukça heterojen bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Ankete katılan öğrenciler toplam kampus öğrencilerinin (25013 öğrenci) **% 3.5'ini**, Marmara Üniversitesi öğrenci toplamının (52245 öğrenci) ise **% 1.7'sini** oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında ankete katılacak öğrenciler *basit rastsal örnekleme* (simple random sampling) yöntemiyle belirlenmiş olup, yukarıda bahsedilen faktörlerin Marmara Üniversitesinin diğer fakülte ve yüksek okullarındaki öğrencilerinin profilleri açısından da belirleyici oldukları göz önüne alındığında, örnek hacminin ana kitleyi temsil gücünün ve dolayısıyla bilimsel güvenilirliği artmaktadır. Ankete katılacak öğrencilerin belirlenmesinde, farklı fakülte ve yüksek okulların değişik bölümlerinde eğitim gören 1. ve 4. arasındaki tüm sınıflardan temsili örneklem alınmaya çalışılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 1: ***Deneklerin Fakülte, Yüksek Okul ve Enstitülere Göre Dağılımı***

Akademik Birimler	*f (frekans)*	%
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	145	16,36
Hukuk Fakültesi	135	15,23
Mühendislik Fakültesi	70	7,90
Fen Edebiyat Fakültesi	184	20,76
Atatürk Eğitim Fakültesi	115	12,98
Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu	53	5,98
Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu	127	14,33
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	10	1,13
Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü	14	1,58
Avrupa Topluluğu Enstitüsü	22	2,48
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü	11	1,24
TOPLAM	***886***	***100,00***

Araştırmanın örneklem grubunun Marmara Üniversitesi'nin fakültelerine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Fakülte, yüksek okul ve enstitüler içinde ilk sırayı Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencileri almıştır (% 20,76). Bunu % 16,36 ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri izlemiştir. Öğrencilere göre dağılımda Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü öğrencileri son sırada yer almışlardır (% 1,13).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 2: *Örneklemin Demografik Özellikleri*

Cinsiyet	%	*Gelir Seviyesi(milyon TL)*	%
Kız	55	500den az	39
Erkek	45	500 - 1.000	39
Yaş	%	1.000 - 2.000	16
		2.000 - 3.000	6
18	7	3.000den fazla	0
19	19	*İstanbul'da İkamet Süresi*	%
20	17		
21	20	Doğumdan itibaren	36
22	19	1-5 yıl	48
23	11	6-10 yıl	7
24	4	11-15 yıl	6
25 +	3	15 +	3
Anne Eğitim Düzeyi	%	*Baba Eğitim Düzeyi*	%
Okul bitirmemiş	6	Okul bitirmemiş	2
İlkokul	45	İlkokul	28
Orta	10	Orta	12
Lise	23	Lise	28
Üniversite	15	Üniversite	29
Lisans Üstü	1	Lisans Üstü	1
Mezun Olunan Lise Türü	%	*Yabancı Dil Sayısı*	%
Genel Lise	48	0	7
Anadolu Lisesi	19	1	61
Meslek Lisesi	19	2	25
Süper Lise	5	3	6
Özel Lise	9	4	1
Fen Lisesi	0		

Ankete katılan öğrencilerin, anket bulguları açısından etki edebilecek demografik özelliklerine yönelik bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır. Örneklem grubunun % 55'i kız, % 45'i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin kişisel bilgilere yönelik olarak verdikleri cevaplar dikkate alındığında yaklaşık olarak yarısının devlet lisesi, % 19'unun meslek lisesi, % 19'unun Anadolu lisesi, % 9'unun özel lise, % 5'inin süper lise ve % 1'inden azının ise fen lisesi mezunu olduğu, genel olarak orta ve alt-orta gelir düzeyine sahip oldukları, annelerinin ağırlıklı olarak ev hanımı ve eğitim düzeyi düşük, babalarının ise muhtelif mesleklerde ve ağırlıklı olarak lise mezunu olduğu ortaya çıkmaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öğrencilerin yaklaşık olarak % 36'sı İstanbul'da doğup büyümüştür. Buna karşın, öğrencilerin eğitim süreleri göz önüne alındığında yaklaşık % 50'sinin üniversiteye başka illerden gelmiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin gelmiş oldukları illerin çok büyük bir bölümünün büyük şehirlerin dışındaki illerden geldikleri anlaşılmaktadır. % 14'lük bir kesim ise üniversiteye girmeden önce birkaç yıldır İstanbul'da ikamet etmektedirler. Ankete katılan her beş öğrenciden dördü daha önce hiç yurt dışına çıkmamış olup, sadece % 7'si yurt dışında eğitim almıştır. Öğrencilerin yabancı dil bilgisi ile ilgili soru ise % 61'inin bir yabancı dili, % 25'inin ise iki yabancı dili bildikleri şeklinde cevaplanmakla birlikte, bu dilleri ne kadar iyi bildikleri net değildir. Söz konusu bölümlerde eğitim dilinin genellikle Türkçe olduğu dikkate alındığında yabancı dil bilgisinin daha önceki eğitimleri ile sınırlı olabileceği düşünülebilir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışma, AB'ye giriş sürecinde, Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve siyasal durumu ve AB'ye tam üyelik konularına Marmara Üniversitesi öğrencilerinin bakış açısı hakkında fikir edinmek amacıyla, 1 – 30 Nisan 2004 tarihleri arasında, Marmara Üniversitesini temsilen rastsal olarak seçilmiş 886 Marmara Üniversitesi öğrencisine uygulanan bir anket ve yorumuna dayanmaktadır.

Araştırma kapsamında kullanılan anket, çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır. Anket formu, demografik sorular dışında 22 adet soru ve soru grubundan oluşmaktadır. Demografik sorular hariç, ankette toplam 89 konuda örneklem grubunun görüşleri alınmıştır. Sorular, çalışmanın amacına uygun olarak üç gruptan oluşmaktadır. İlk 8 soru ve soru grubuyla, öğrencilerin "**Türkiye'nin temel sorunları**"na genel olarak bakış açısı; sonraki 14 soru ve soru grubuyla, "**AB ve Türkiye-AB ilişkileri**" hakkındaki görüşleri; son grup sorularla ise "**AB hakkındaki bilgi düzeyleri**" belirlenmeye çalışılmıştır. Anket formunun hazırlanmasında, görüş alma amacıyla sorulan soruların kolay anlaşılabilir, kısa, açık, tarafsız ve yönlendirici olmayacak şekilde ifade edilmesine; bilgi düzeyini ölçmeye yönelik soruların ise AB ve AB-Türkiye ilişkileri konusunda temel kavramlardan oluşmasına dikkat edilmiştir.

Anket formunun oluşturulmasından sonra, Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü'nde farklı birimlerden seçilen denekler üzerinde yapılan bir çalışmayla soruların amacına uygun ve anlaşılabilir olup olmadığı test edilmiştir. Ayrıca, anketin cevaplanması sırasında sorulan sorular ve cevap verilmeden geçilen sorular da dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış; çalışmanın tamamlanmasıyla anket formu son şeklini almıştır.

Anketlere başlanmadan önce, anketi uygulayacak olan Avrupa Topluluğu Enstitüsü öğretim elemanlarına ve öğrencilerine, anket esnasında özellikle

deneklere anket ile ilgili yapılacak olan açıklamalar, daha sağlıklı cevap verebilmeleri için gerekli güven ortamının yaratılabilmesi amacıyla uygulayacakları esaslar ve kullanacakları ortak dilin oluşumuna yönelik bilgilendirme ve eğitim çalışmaları uygulanmıştır.

Anket çalışması, 1 Nisan -30 Nisan 2004 tarihleri arasında bir aylık bir dönemi kapsamıştır. Anketin uygulandığı dönem, Türkiye'nin siyasal kriterleri AB üyeliğinin ön koşulu olarak yerine getirebilmek amacıyla somut adımlar attığı bir dönemi izlemektedir. Aynı günlerde dikkati çeken diğer gelişmeler arasında Kıbrıs konusunda bir çözüm öneren Annan Planı üzerindeki yoğun tartışmalar sayılabilir.

Bu çalışmanın sonuçlarının sağlıklı olabilmesi amacıyla;

- Öğrencilerin ankete daha önceden haber verilmeden ve hazırlıksız olarak katılmaları sağlanmaya çalışılmıştır,
- Öğrencilerin daha rahat ve doğru yanıtlar verebilmesi için sınıf ortamında, isimlerini belirtmelerine gerek olmadığı vurgulanarak ve sınav dönemi gibi stresli bir dönem haricinde bir zaman dilimi seçilmiştir,
- Anketin ortaya çıkardığı sonuçlardan belirgin şekilde genellemeler yapılabilecek olanların haricinde detaylı yorumlamalardan özellikle kaçınılmıştır.

Araştırma grubu tarafından hazırlanan anket formu, öğrencilere uygulandıktan sonra, bilgisayar ortamında veri giriş işlemi gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumu

Araştırmanın ilk aşamasında anketlere verilen cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları bulunmuş ve tablolar ve grafikler ile düzenlenerek, bulgular bölümünde sunulmuştur.

Öğrencilerin ankete verdikleri cevapların, belli demografik özelliklere bağlı olup olmadığını sınamak üzere istatistiksel açıdan kaykare bağımsızlık testi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgilerini ölçmek amacıyla bir bilgi testi kullanılmıştır. Adı geçen bilgi testinin güvenirliği istatistiksel olarak sınanmıştır. Bu sınama işleminde Cronbach alfa, Guttman ve Spearman-Brown iç tutarlılık katsayıları kullanılmıştır.

Öğrencilerin AB konusundaki bilgilerin, çeşitli demografik özelliklere bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere ise; ilişkisiz grup "t" testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu bölümün istatistiksel sonuçları bulgular kısmının sonunda sunulmuştur. Bu analizde anlamlılık düzeyi en az 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın tüm istatistiksel analizleri SPSS 12,0 paket programla gerçekleştirilmiştir.

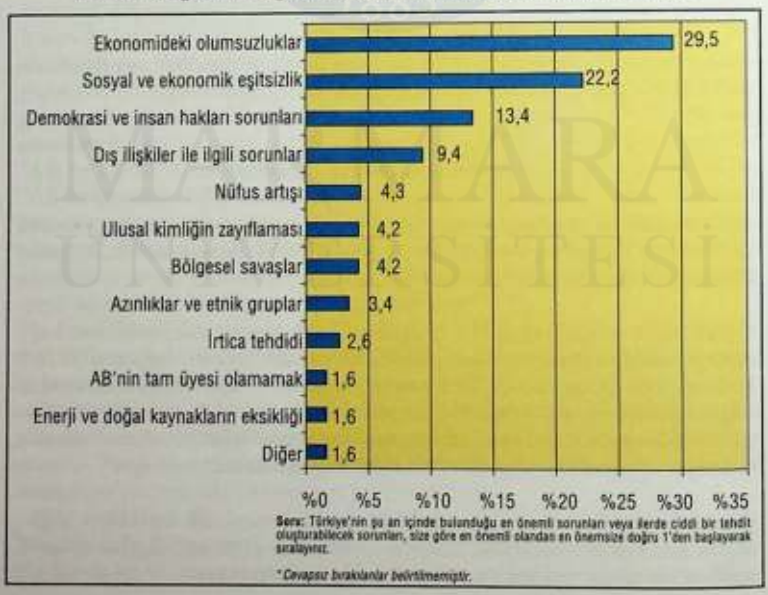
Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde anket yoluyla toplanan verilere ilişkin yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Türkiye'nin Önemli Sorunlarına Bakış Açısı

Anket sonuçları öğrencilerin Türkiye'nin en önemli sorunları olarak "ekonomik sorunları" (% 29.5) ve "sosyal ve ekonomik eşitsizliği" (% 22.2) gördüklerini göstermektedir. Ekonomik sorunları, % 13.4 ile "demokrasi ve insan hakları" sorunları takip etmektedir. İşsizlik ve sosyal kaygıların üniversite eğitimi alan gençlik kesiminin de gündeminde en ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Buna karşın "irtica tehdidi" ve "azınlıklar ve etnik kökenli sorunlar" gibi ülke gündeminde sıkça yer alan konular ikincil konumda bulunmaktadır (Grafik 1).

Grafik 1: ***Öğrencilere göre Türkiye'nin temel sorunlarının sıralanışı***

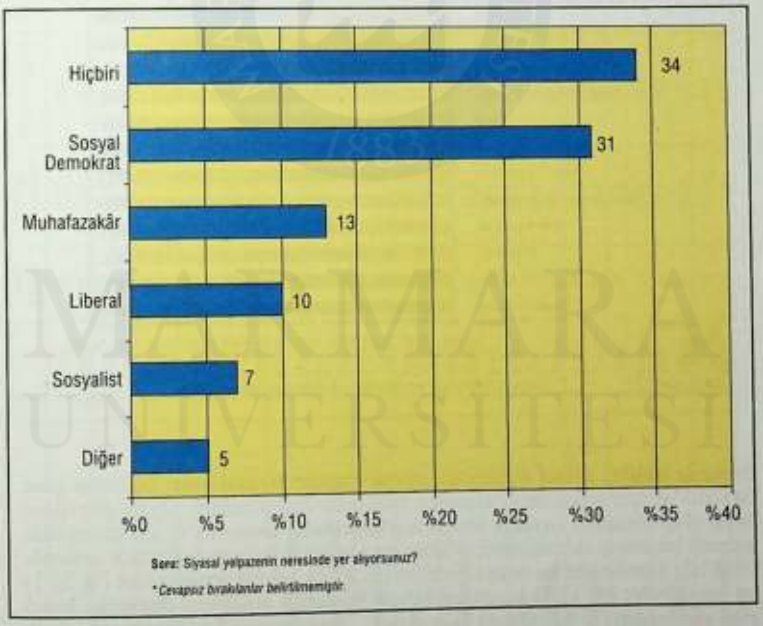
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

"Diğer" seçeneğini işaretleyerek görüş bildiren öğrencilerin çok büyük bir bölümü, "eğitim" sorununa işaret etmişlerdir. Öğrenciler, Türkiye'de eğitimin yetersiz ve kalitesiz olduğunu, eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığını vurgulamışlardır. Eğitim sorununun yanında, ülkemizde mevcut bulunan enerji ve doğal kaynaklardan yararlanılamaması veya verimli kullanılamaması, sağlık, çevre, küreselleşme, yapılan siyasi hatalar ve ahlaki çöküntü sorunlarını da Türkiye'nin önemli sorunları arasında saymışlardır.

Siyasi Görüş

Öğrencilerin yaklaşık üçte biri (% 34) kendisini herhangi bir ideoloji ile özdeşleştirmezken, % 31'i kendisini sosyal demokrat olarak tanımlamakta, % 13'ü olarak; % 10'u liberal, % 7'si sosyalist, olarak ifade etmektedir. Kendisini milliyetçi olarak tanımlayan kesim ise diğer kategorisi içinde yaklaşık % 5 oranındadır (Grafik 2).

Grafik 2: ***Öğrencilerin siyasal eğilimleri***

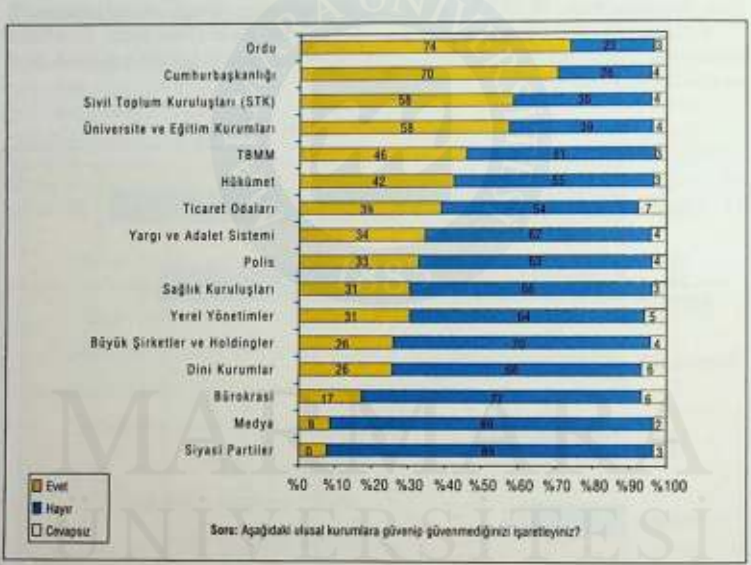
Kendisini bu ideolojilere yakın bulmayarak diğer seçeneğini işaretleyen öğrenciler, kendilerini milliyetçi, Atatürkçü, özgürlükçü, sosyal-liberal, muhafazakâr demokrat, liberal demokrat gibi kavramlarla ifade etmişlerdir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ulusal Kurumlara Güven

Ankete katılanlar arasında en güvenilir kurumlar sırasıyla "ordu" ve "cumhurbaşkanlığı" başta gelmekte, bunları "sivil toplum kuruluşları" ile "üniversiteler" takip etmektedir. Buna göre ankete katılanların % 74'ü silahlı kuvvetlere güven duyduğunu belirtirken bu oran medya ve siyasi partiler için sırasıyla % 9 ve % 8 olarak belirmektedir. Öğrenciler arasında yargı kurumları, bürokrasi, sağlık kurumları ve büyük şirketlere olan güvensizlik oranının da oldukça yüksek olması dikkat çekicidir. İlgi çekici bir nokta da sivil toplum kuruluşları ve üniversitelere duyulan güvenin yüksek olmasıdır (Grafik 3).

Grafik 3: ***Öğrencilerin ulusal kurumlara bakışında güven faktörü***

Bununla birlikte ulusal kurumlara güven oranları siyasal bakış açılarına göre farklılıklar içermektedir. Güvenilen kurumlar değişkeninin, siyasi görüşlere bağlı olup olmadığı *kaykare* istatistiksel işlemi ile sınanmış ve ,05 düzeyinde anlamlı bir sonuç bulunmuştur. *Hükümete* güven en fazla muhafazakâr kesimde (% 80.2) görülürken bu oran liberaller (% 37.8), sosyal demokratlar (% 25.1) ve sosyalistler (% 12.3) açısından büyük bir farkla örneklem grubunun genel evet yüzdesinin (% 42) altında kalmaktadır. Buna mukabil "diğer" ve "hiçbiri" seçeneklerini tercih edenlerin oranı ise muhafazakârların çok gerisinde kalmakla beraber örneklem grubunun genel evet yüzdesinin üzerine çıktığı görülmektedir (Tablo 3).

		Genel Yüzde	Sosyal Demokrat	Muhafazakâr	Sosyalist	Liberal	Diğer	Hiçbiri	sd : 5	p
Hükümet	Evet	42	25.1	80.2	12.3	37.8	55.8	48.2	123.01	P<,01
	Hayır	55	73.7	18.9	86.0	61.0	44.2	48.5		
TBMM	Evet	46	34.3	72.6	21.1	37.8	46.5	49.3	63.412	P<,01
	Hayır	51	64.5	27.4	77.2	61.0	53.5	46.0		
Siyasi Partiler	Evet	8	4.8	15.1	7.0	8.5	9.3	4.4	16.607	P<,01
	Hayır	89	94.4	83.0	89.5	86.6	86.0	92.3		
Ordu	Evet	74	79.7	67.0	56.1	70.7	65.1	78.5	28.628	P<,01
	Hayır	23	18.3	32.1	42.1	28.0	37.2	17.2		
Polis	Evet	33	22.7	57.5	12.3	30.5	30.2	38.3	55.963	P<,01
	Hayır	63	75.7	41.5	82.5	64.6	69.8	58.0		
Yargı ve Adalet Sistemi	Evet	34	36.7	34.0	35.1	37.8	27.9	32.5	1.81	P>,05
	Hayır	62	60.6	65.1	63.2	61.0	69.8	61.3		
Sivil Toplum Kuruluşları	Evet	58	66.5	44.3	61.4	63.4	44.2	57.3	18.039	P<,01
	Hayır	38	32.7	52.8	36.8	35.4	51.2	36.9		
Büyük Şirketler ve Holdingler	Evet	26	26.3	21.7	14.8	45.1	18.6	25.9	21.086	P<,01
	Hayır	70	71.3	74.5	86.0	54.9	81.4	67.9		
Medya	Evet	9	7.2	5.7	8.8	11.0	7.0	10.6	4.149	P>,05
	Hayır	89	90.8	92.5	91.2	89.0	93.0	85.4		
Cumhurbaşkanlığı	Evet	70	85.7	46.2	66.7	76.8	62.8	66.8	64.750	P<,01
	Hayır	26	13.1	51.9	26.3	19.5	39.5	28.5		
Üniversite ve Eğitim Kurumları	Evet	58	66.1	49.1	52.6	62.2	48.8	53.3	14.251	P<,01
	Hayır	39	32.3	48.1	43.9	36.6	53.5	42.0		
Ticaret Odaları	Evet	39	38.6	35.8	35.1	48.1	31.8	38.7	15.089	P>,05
	Hayır	55	57.8	57.8	61.4	46.9	65.9	52.0		
Yerel Yönemler	Evet	30	23.2	42.5	31.6	37.0	31.8	28.3	24.428	P<,01
	Hayır	66	74.0	55.7	64.9	61.7	65.9	65.1		
Bürokrasi	Evet	17	16.0	15.1	22.8	13.4	7.0	20.6	18.805	P<,05
	Hayır	78	79.6	81.1	73.7	85.4	90.7	71.3		
Dini Kurumlar	Evet	26	14.9	57.5	5.3	22.2	22.7	29.4	99.450	P<,01
	Hayır	70	82.7	38.7	91.2	71.6	77.3	63.6		
Sağlık Kurumları	Evet	31	26.3	39.6	21.1	29.6	36.4	32.0	16.941	P>,05
	Hayır	67	72.5	55.7	75.4	69.1	63.6	65.1		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Orduya güven açısından sosyal demokratlar % 79.1 ile diğer görüşlere nazaran en yüksek orana ulaşmaktadırlar. Bunu "hiçbiri" seçeneğini tercih edenler (% 78.5) ile liberaller (% 70.7) takip etmektedirler. Orduya güvenin diğerlerine nazaran daha düşük olduğu kesimler ise muhafazakârlar (% 67), "diğer" seçeneğini işaretleyenler (% 65.1) ve sosyalistlerdir (% 56.1).

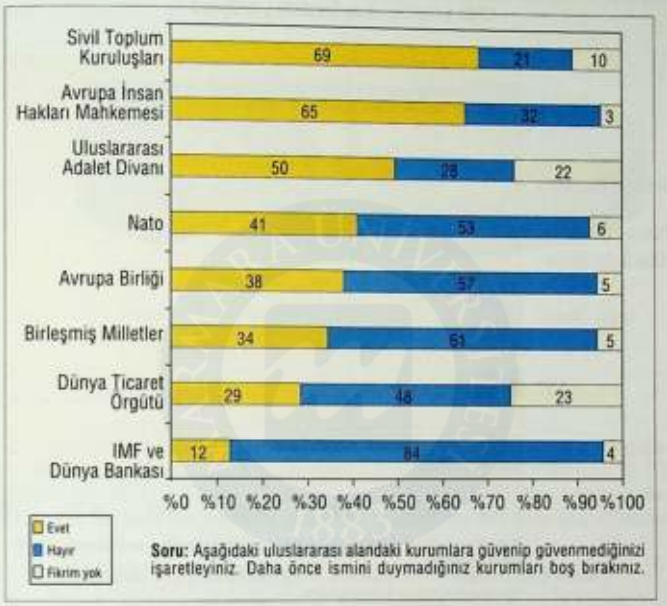
Örneklem grubunun genel evet yüzdesi bazında ordudan sonra en yüksek güven duyulan kurum olan *Cumhurbaşkanlığı*'na güven oranı siyasal görüşlere göre incelendiğinde en üst sırada sosyal demokratlar (% 85.7) yer alırken en alt seviyede muhafazakâr görüşlüler (% 46.2) bulunmaktadır.

Tablonun geneli dikkate alındığında, *sosyal demokrat* eğilimli öğrencilerin en çok güven duyduğu kurumlar arasında Cumhurbaşkanlığı, ordu, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler diğer kurumlara göre açık farkla önde gelmektedir. Bu kurumlara sosyal demokratlar tarafından duyulan güven oranı genel ortalamanın da üzerindedir. Bu durum *muhafazakâr* eğilimli öğrencilerde ise hükümet, TBMM ve polis olarak sıralanmaktadır. Siyasi partilere duyulan güven genelde düşük olmasına rağmen, en yüksek oranın muhafazakâr kesimde olduğu (%15.1 ile ortalamanın üzerinde) görülmektedir. *Sosyalist* öğrenciler arasında ise en yüksek güven duyulan kurumlar sırasıyla Cumhurbaşkanlığı, sivil toplum örgütleri ve ordudur. *Liberal* öğrenciler arasında güven duyulan kurumlar sırasıyla Cumhurbaşkanlığı, ordu, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerdir. Bu kesimle ilgili ilginç bir tespit ise genelde güvenin az olduğu (% 26.3) büyük şirket ve holdinglere bu kesim arasındaki güvenin % 45.1 olduğudur.

Uluslararası Kurumlara Güven

Anket sonuçları, katılanların uluslararası platformda en çok sivil toplum örgütlerine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Uluslar arası Adalet Divanı'na güven duyduklarını ortaya koyarken, IMF ve Dünya Bankası gibi Türk ekonomisini yakından ilgilendiren kurumlara karşı önemli boyutta güvensizlik gözlemlenmektedir. Bir önceki soruda yargı ve adalet sistemine olan güven düşüklüğünün, uluslar arası hukuk kurumlarına olan güvenin yüksekliği ile karşılaştırıldığında çelişkili bir durum oluşturduğu izlenimi edinilmektedir. Bu durum öğrencilerin hukukun üstünlüğü ilkesine güven duymadıkları yargısından ziyade, Türk hukuk sistemindeki aksaklıklardan kaynaklanan bir güven eksikliği ile açıklanabilir. Diğer taraftan sosyal ve ekonomik sıkıntılar ile IMF ve Dünya Bankası'na olan güvensizlik arasındaki paralellik bu tür kurumların toplum nezdindeki popülaritesi ve sosyal ve iktisadi bakımdan sorumluluğu arasında kurulan bir bağı göstermektedir (Grafik 4)

Grafik 4: ***Öğrencilerin uluslararası kurumlara bakışında güven faktörü***

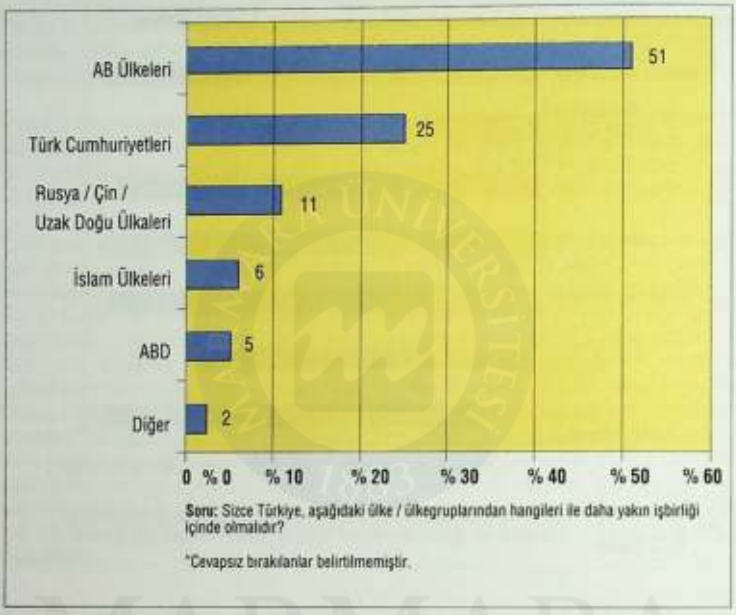
Diğer Ülkelerle İşbirliği

Türkiye'nin işbirliği kurması için hangi ülke/ülke gruplarını tercih etmesi gerektiği sorusunda Avrupa Birliği seçeneği % 51 gibi açık bir farkla ile başı çekmektedir. Buna karşın, Türk Cumhuriyetleri % 25 ile ikinci sırada yer alırken İslam ülkeleri sadece % 6 ve ABD % 5 oranında temsil bulmuştur. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye karşı politikasındaki mesafeli yaklaşımına rağmen bu oranın yüksekliği Türkiye'nin AB hedefinin devamlılığını göstermektedir. 3. soruya verilen yanıtlarda görüldüğü gibi, AB'ye duyulan güven % 38 düzeyinde kalmış iken, en çok ilişki kurulması istenen ülkeler arasında AB'nin başı çekmesi dikkat çekicidir. Bu durum akılcı bir tercihin göstergesi olarak yorumlanabilir (Grafik 5).

Diğer seçeneğini işaretleyenlerin ise % 2 oranında olduğu ve tercihlerinin arasında "Türkiye'nin menfaati olan her ülke veya Ortadoğu ve Asya ülkeleri ile yakın işbirliği yapması", "Türkiye'nin hiçbir ülke ile yakın işbirliği yapmadan tek başına dünyada önemli yeri olan bir ülke haline gelmesi" olduğu görülmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 5: ***Öğrencilerin, Türkiye'nin işbirliği yapmasını istedikleri ülke ve ülke grupları hakkındaki görüşleri***

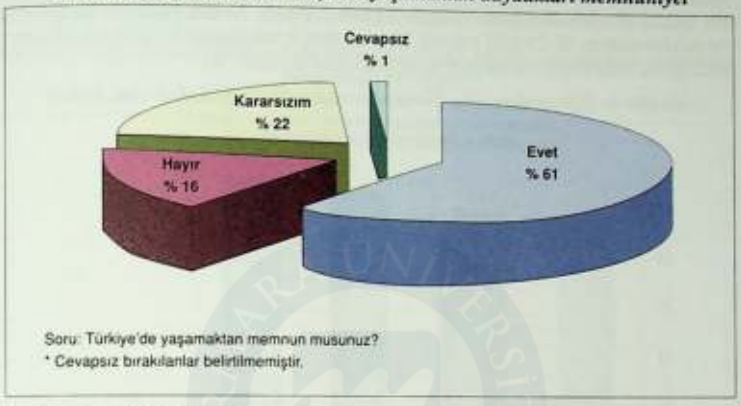

Türkiye'de Yaşamaktan Duyulan Memnuniyet

Ankete katılan kesimin % 61'i Türkiye'de yaşamaktan memnun olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç, 1. soruda ifade edilen tüm sorunlara rağmen önemli bir çoğunluğun ülkesinde yaşamaktan memnun olduğu ortaya çıkmaktadır. Kararsızların da oranı dikkate alındığında, ülkedeki temel sorunların çözülmesi halinde bu oranın yükselebileceği kuvvetle muhtemeldir. Özellikle Türkiye'nin üyeliği halinde göç endişesinin AB ülkelerindeki beklentilerin aksine çok yüksek olmayacağı öngörülebilir. Soruya 'hayır' cevabını veren öğrencilerin önemli bir bölümü Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerini tercih etmektedir (Grafik 6).

Soruya 'hayır' cevabını veren % 16 oranındaki öğrencilerin önemli bir bölümünün, Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde yaşamayı tercih ettikleri, bir bölümünün ise işsizlik, demokrasi ve insan hakları, eğitim gibi sorunların olmadığı herhangi bir ülkede yaşamak istedikleri görülmektedir. Bununla birlikte, soruya hayır cevabını veren öğrencilerin bir kısmının da, daha iyi şartlara sahip bir Türkiye'de yaşamak istedikleri ortaya çıkmıştır.

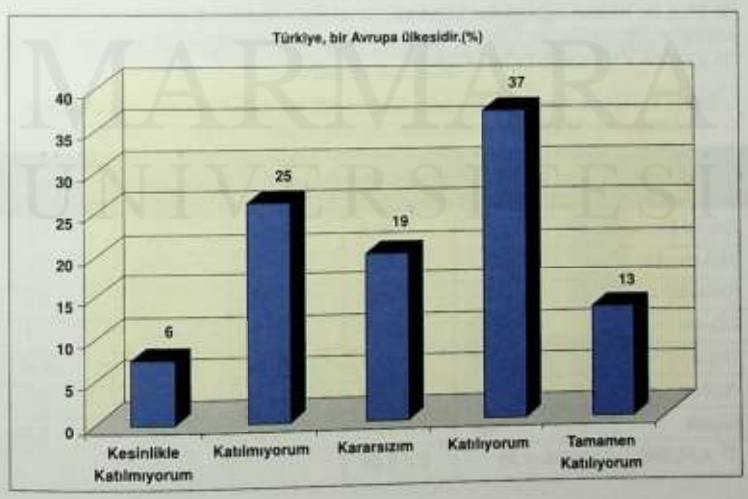
Grafik 6: ***Öğrencilerin, Türkiye'de yaşamaktan duydukları memnuniyet***

Türkiye ile İlgili Görüşler

Ankete katılanların yarısı Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğunu vurgularken, demokratik bir hukuk devleti olduğuna inananların oranı sadece % 37'dir. Öğrencilerin % 31'i Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğuna katılmazken, % 19'luk bir bölüm bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir (Grafik 7).

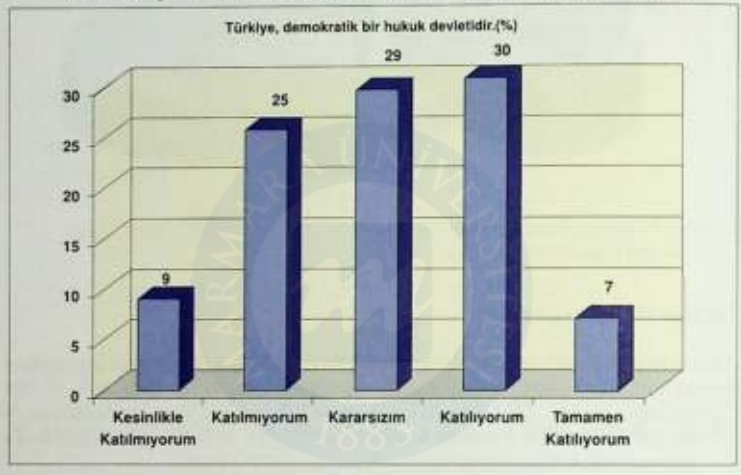
Grafik 7: ***Öğrencilere göre Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?***

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yukarıda da belirtildiği gibi öğrencilerin sadece % 37'si Türkiye'nin demokratik bir hukuk devleti olduğunu düşünmektedir. Yüzde 34'lük bir kitle bu görüşü desteklemezken, % 29 gibi yüksek bir orandaki katılımcının bu konuda kararsız olduğunu belirtmesi oldukça dikkat çekicidir (Grafik 8).

Grafik 8: ***Öğrencilere göre Türkiye demokratik bir hukuk devleti midir?***

Türkiye'nin "demokratik bir hukuk devleti olduğu" görüşü, siyasal eğilimlere göre incelendiğinde, bu görüşe en çok katılan kesim % 39.3 ile sosyalist ve % 38.8 ile liberal öğrenciler olurken, en az katılan kesim ise % 48.2 ile yine sosyalist öğrencilerdir. Öğrenciler arasından önemli oranda bir kararsız kitlesi de gözden kaçmamaktadır (Tablo 4)

Tablo 4: ***Öğrencilerin Türkiye'nin demokratik bir hukuk devleti olup olmadığı konusundaki görüşlerinin siyasal eğilimlere göre oransal dağılımı (%)***

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Sosyal Demokrat	7,7	30,4	25,5	28.7	7,7
Muhafazakâr	10,5	20,0	31,4	30,5	7,6
Sosyalist	21,4	26,8	12,5	35,7	3,6
Liberal	1,3	32,5	27,5	32,5	6,3
Diğer	13,6	27,3	22,7	25,0	11,4
Hiçbiri	8,0	21,2	32,5	31,0	7,3
Genel	**8,8**	**25,7**	**27,8**	**30,4**	**7,3**
X^2 =36,280	s.d. = 20	P< 0.05			

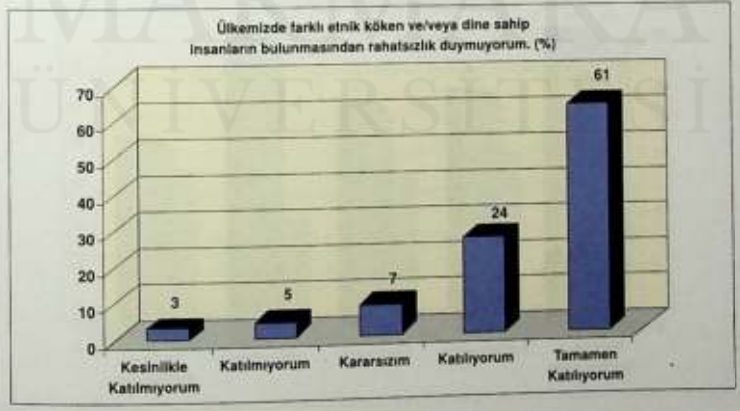
Öğrencilerin % 76'sı Türkiye'nin İslam ülkelerine bir model oluşturabileceği görüşünü desteklerken, % 14'ü bu görüşe katılmamaktadır (Grafik 9).

Grafik 9: ***Öğrencilerin Türkiye'nin diğer Müslüman ülkelere model olup olmaması konusunda görüşleri***

Ankete katılan öğrencilerin % 85'i farklı etnik kökenlerden kişilerle beraber yaşamaktan rahatsızlık duymayacaklarını belirtirken, % 8'lik bir bölüm bunun aksini düşünmektedir (Grafik 10).

Grafik 10: ***Öğrencilerin farklı etnik köken ve/veya dine mensup olanlara bakışları***

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

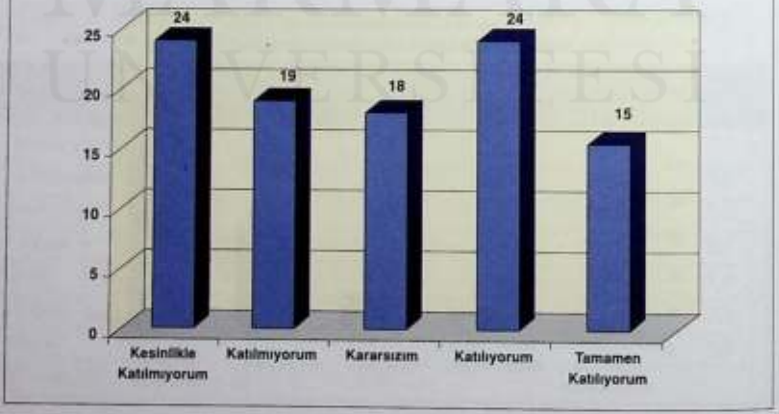
Farklı etnik grup ve dini görüşlere hoşgörüyü ölçmeye yönelik olarak sorulan soruya verilen cevaplarda, siyasal bakış açılarına göre tüm grupların "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" seçeneklerine yönelik genel ortalamaya yakın bir çizgide kaldıkları görülmektedir. Buna karşın en ılımlı bakan kitle sosyal demokrat öğrencilerdir (Tablo 5).

Tablo 5: ***Öğrencilerin farklı etnik köken ve/veya dine mensup olanlara bakışlarının siyasal eğilimlere göre oransal dağılımı (%)***

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Sosyal Demokrat	2,8	2,0	2,4	22,0	70,8
Muhafazakâr	0,9	8,5	10,4	33,0	47,2
Sosyalist	1,8	5,3	3,5	22,8	66,7
Liberal	1,2	3,7	6,1	23,2	65,9
Diğer	2,3	6,8	6,8	25,0	59,1
Hiçbiri	4,8	6,6	8,9	24,7	55,0
Genel	**3,0**	**5,1**	**6,3**	**24,7**	**61,0**
X^2 =40.537	s.d. = 20	P< 0.01			

Bir önceki sorudaki % 85'lik yüksek oran toplumsal hoşgörünün varlığına işaret etmektedir. Ancak anadilde yayın ve eğitim özgürlüğü söz konusu olduğunda sadece % 39'luk bir destek gözlenmektedir (Grafik 11).

Grafik 11: ***Öğrencilerin Türkçe dışındaki anadillerde yayın ve eğitime bakışları***

Kopenhag siyasi kriterleri çerçevesinde üzerinde en çok tartışılan konulardan biri olan anadilde eğitim ve yayın konusuna en olumlu bakan öğrenci kesiminin sosyal demokratlar ve liberaller olduğu verilen cevaplarda ortaya çıkmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6: ***Öğrencilerin Türkçe dışındaki anadillerde yayın ve eğitime bakışlarının siyasal görüşlerine göre oransal dağılımı (%)***

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Sosyal Demokrat	16,9	13,7	18,5	30,1	20,9
Muhafazakâr	32,4	22,9	19,0	19,0	6,7
Sosyalist	16,7	14,8	5,6	31,5	31,5
Liberal	13,8	21,3	16,3	28,8	20,0
Diğer	39,5	11,6	14,0	18,6	16,3
Hiçbiri	29,3	22,2	18,9	17,8	11,9
Genel	**24,0**	**18,5**	**17,4**	**23,8**	**16,4**
X^2 =66.627	s.d. = 20	P< 0.01			

Bir diğer önemli bulgu da, ankete katılanların % 64'ünün başörtüsünü laikliğe bir tehdit olarak görmemesidir. Yüzde 30'luk bir grup başörtüsünün serbest olmasının laikliğe bir tehdit oluşturmadığı görüşüne katılmazken, kararsız kitle % 16'yı bulmaktadır (Grafik 12).

Grafik 12: ***Öğrencilerin üniversitelerde başörtüsünün laikliğe etkisi konusundaki görüşleri***

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Üniversitelerde başörtüsünün laikliğe bir tehdit oluşturmadığı yönündeki görüşe en çok katılan öğrenciler muhafazakâr ve "diğer" seçeneği altında kendilerini ifade edenler olurken, bu konuda diğerlerine oranla en hassas kesimlerin sosyal demokrat ve sosyalist öğrenciler olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7: ***Öğrencilerin üniversitelerde başörtüsünün laikliğe etkisi konusundaki görüşlerinin siyasal eğilimlere göre oransal dağılımı (%)***

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Sosyal Demokrat	21,1	18,2	21,9	19,0	19,8
Muhafazakâr	8,6	1,0	2,9	8,6	79,0
Sosyalist	28,6	21,4	7,1	21,4	21,4
Liberal	17,7	16,5	19,0	31,6	15,2
Diğer	11,4	6,8	9,1	25,0	47,7
Hiçbiri	16,6	10,7	16,2	23,2	33,2
Genel	**17,6**	**12,8**	**15,5**	**20,8**	**33,3**
X^2 =162,481	s.d. = 20	P< 0.01			

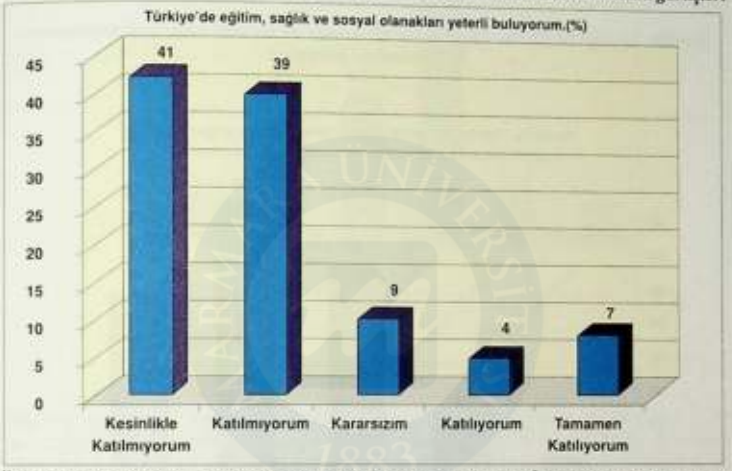
Öğrencilerin % 70'i, Türkiye'de insanların düşüncelerini serbestçe ifade edemedikleri görüşüne sahip olduklarını belirtirken, sadece % 12'si aksi görüşü ifade etmektedirler. Bu yüksek oran Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin halka yansıması açısından oldukça endişe vericidir (Grafik 13).

Grafik 13: ***Öğrencilerin düşüncelerin serbestçe ifade edilip edilemediği konusundaki görüşleri***

Ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (% 80), Türkiye'de eğitim, sağlık ve sosyal olanakları yeterli bulmadıklarını belirtirken, yeterli bulanların oranı % 11 gibi düşük bir düzeyde kalmaktadır (Grafik 14).

Grafik 14: ***Öğrencilerin Türkiye'de eğitim, sağlık ve sosyal olanaklar konusundaki görüşleri***

Öğrencilerin % 67'si üniversitelerde Türkçe'nin yanı sıra İngilizce eğitim veren bölümlerin de bulunmasına destek vermektedirler. Bu durum, üniversitelerde yabancı dilde eğitim verilmesi konusunda getirilen eleştirilere karşı bir durum sergilemektedir (Grafik 15).

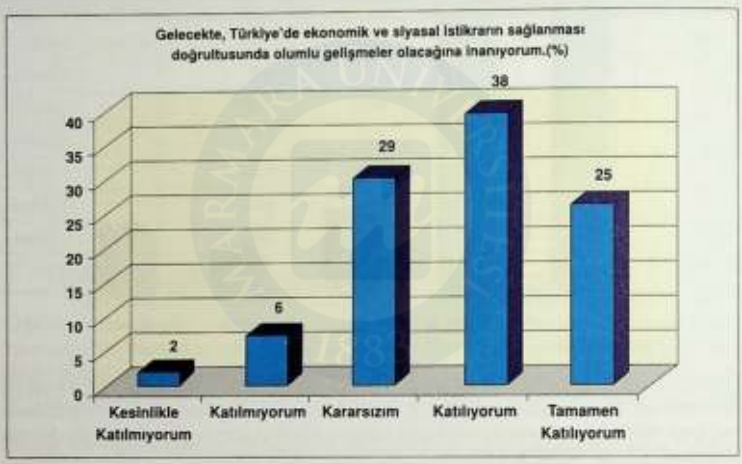
Grafik 15*: Öğrencilerin Türk üniversitelerinde eğitim dilinin İngilizce olup olmaması hakkındaki görüşleri*

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öğrencilerin % 62'si gelecekte ekonomik ve sosyal istikrar açısından olumlu gelişmeler olacağına inanmaktadır. Gelecek konusunda karamsar olanların ortalaması sadece % 8 ile sınırlı kalırken, % 20'lik bir kitle bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir (Grafik 16).

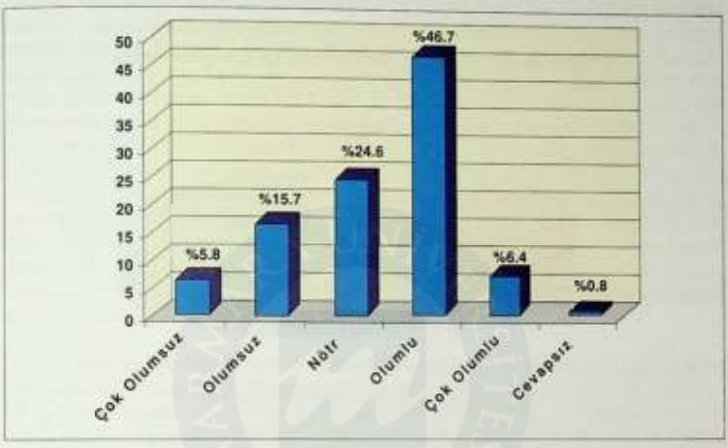
Grafik 16: ***Öğrencilerin Türkiye'de ekonomik ve siyasal istikrarın sağlanması konusundaki görüşleri***

AB'nin İmajı

AB'nin ankete katılan öğrencilerin yarısından fazlası nezdindeki imajı genel olarak olumlu iken % 25'lik kitle için AB'nin nötr bir imajı vardır. Üçüncü soruda AB'ye duyulan güvenin sadece % 38 olarak kaydedilmesi, buna karşın AB'nin imajının genel olarak olumlu olması ve AB üyeliğine desteğin % 69 (bakınız soru 9) olarak kaydedilmesi ilk bakışta çelişkili gibi görülebilir. Buradan çıkarılacak sonuç şudur: Öğrenciler AB'yi, Türkiye'nin üyeliğinden bağımsız ele alındığında, bir bütün olarak olumlu bulmakta; ancak AB'nin Türkiye'nin üyeliğine yaklaşımı dikkate alındığında, güven eksikliği duymaktadırlar.

Grafik 17: ***Öğrencilerin Avrupa Birliği'nin imajı hakkındaki görüşleri***

Öğrencilerin AB'nin imajı hakkındaki görüşleri siyasal eğilimlere göre incelendiğinde ilgi çekici sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Kendisini liberal olarak nitelendirenler % 65,4 ile AB hakkında en olumlu imaja sahip olan kesimken, bunu % 55,1 ile sosyal demokratlar izlemektedir. Öte yandan, sosyalistler % 45,6 ile AB hakkında en olumsuz imaja sahip olan gruptur. Sosyalistlerin sadece % 33,4'ü AB hakkında olumlu yargı belirtmiştir. Muhafazakâr kesimin % 25'lik bir oranının AB'yi olumsuz olarak algıladığı, % 51'inin ise AB hakkında olumlu bir imaja sahip olduğu görülmektedir (Tablo 8).

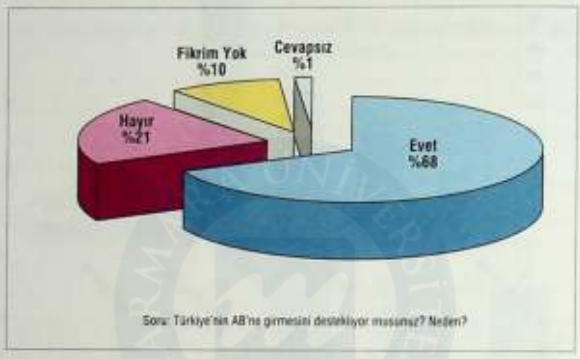
Tablo 8: ***Ö□rencilerin Avrupa Birli□i'nin imaj› hakk›ndaki görü□lerinin siyasal e□ilimlere göre siyasal da□›l›m› (%)***

	Çok Olumsuz	Olumsuz	Nötr	Olumlu	Çok Olumlu
Sosyal Demokrat	5,3	13.4	19.0	54,3	0,8
Muhafazakâr	5,8	19.2	26.0	45,2	5,8
Sosyalist	17,5	28.1	21.1	28,1	5,3
Liberal	1,2	8.6	25.9	58,0	7,4
Diğer	11,4	13.6	27.3	43.2	2,3
Hiçbiri	4,8	19.4	30.4	42.5	3,7
Genel	**6,0**	**16.7**	**25.1**	**47.0**	**3,5**
X^2 =55.248	sd = 20	P< 0.01			

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Anketin en temel sorusu sayılabilecek Avrupa Birliği üyeliğini destekleyenlerin oranı % 68 gibi yüksek bir seviyeye ulaşmaktadır (Grafik 18).

Grafik 18: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğine bakışı***

Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğini destekleme, desteklememe ve fikir sahibi olmama seçeneklerini işaretlemelerinin nedenleri olarak gösterilen cevaplar incelenmiştir. Buna göre, soruya 'evet' cevabını veren öğrencilerin büyük bir kısmı, AB üyeliği sayesinde Türkiye'nin her yönden daha çabuk gelişeceğini ve yaşam standardının yükseleceğini, Türkiye'nin zorlayıcı bir güç olmadan bunu kendi başına yapamayacağını düşünmektedirler. Öğrencilerin önemli bir kısmı ise, ekonomik refah, demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları, adalet ve yargı sistemi, sosyal devlet olabilme gibi konularda gelişme sağlanacağına inandıkları için Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedirler. Soruya 'evet' cevabını veren diğer öğrenciler arasında, AB üyeliği sayesinde AB normlarının sürekli ve düzenli olarak uygulanacağı ve dolayısıyla ekonomik ve siyasal istikrarın sağlanacağını düşünenler de bulunmaktadır. Bazı öğrenciler ise, Türkiye'nin büyük bir birlik içine girerek dünyadaki konumunu netleştireceğine ve itibarımızın artacağına, Türkiye'nin Avrupa'nın bir parçası olduğuna, AB vatandaşlığı sayesinde yurtdışına çıkışlarda sorun yaşanmayacağına ve daha iyi muamele görüleceğine, serbest dolaşım sayesinde başka ülkelerde iş imkanlarına sahip olacaklarına inandıkları için AB üyeliğini desteklemektedir.

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini desteklemeyenlerin işaretledikleri nedenler incelendiğinde ise egemenlik kaybı ve bağımlılık yaratacağı, diğer üye ülkelerle aynı haklara sahip olamayarak sömürüleceğimiz ve üyelik için çok fazla taviz vererek ulusal kimliğimizin zedeleneceği kaygısı ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı ise AB Türkiye'yi hiçbir zaman tam üye olarak kabul etmeyeceği için daha fazla taviz vermememiz gerektiği fikrindedir.

Öğrencilerin önemli diğer bölümü ise Türkiye-AB ilişkileri konusunda AB'ye güvenmedikleri, AB'nin amacının tam olarak belli olmadığı ve hatta AB'nin Türkiye'yi parçalamak niyetinde olduğunu düşündükleri için tam üyeliğe karşı çıkmaktadırlar. Bununla birlikte, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik için hazır olmadığını ve Türkiye'nin AB'ye uygun bir ülke olmadığını düşündükleri için soruya olumsuz cevap veren bir kesim de bulunmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin sorunlarını kendisinin çözmesi gerektiğini, AB standartlarına ulaştıktan sonra üyeliğin gerekli olmadığını, Türkiye'nin çareyi kendinden başka yerlerde aramasının yanlış olduğunu düşünen bir kesim de Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine destek vermemektedir. Bir başka grup öğrenci ise AB'nin dağılacağına inanmaktadır. Soruya olumsuz cevap veren diğer öğrencilerin ileri sürdükleri nedenler şöyle sıralanabilir: " AB'nin kriter adı altında sürekli taviz isteyecek olması, AB'nin bir Hıristiyan birliği olması, Türkiye'nin Ortadoğu'da bir güç olmasının engellenecek olması, Türkiye'yi kabul etmeleri için ısrar edilmesi durumunda itibarımızın zedelenecek olması..."

Türkiye'nin AB'ye tam üye olup olmaması hakkında fikir sahibi olmayanların bir bölümü AB konusunda yeterince bilgilendirilmedikleri, bir bölümü Türkiye-AB ilişkileri konusunda AB'ye güvenmedikleri ve Türkiye'ye karşı ayrımcılık yaptıkları ve üye olarak kabul etmeyecekleri; bir kısmı da sorunlarımızı çözmede faydalı emin olmadıkları için net bir görüşlerinin oluşmadığını belirtmişlerdir.

Değişik siyasal görüşler açısından ele alındığında öğrenciler arasında Avrupa Birliği'ne üyeliğe en olumlu bakan kesimin % 82.7 ile liberaller ve % 76.4 ile sosyal demokratlar olduğu ortaya çıkarken en düşük oran % 50.9 ile sosyalistlerdedir (Tablo 9).

Tablo 9: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğine bakışının siyasal eğilimlere göre oransal dağılımı (%)***

	Evet	Hayır	Fikrim Yok
Sosyal Demokrat	76,5	14,6	8,9
Muhafazakâr	63,5	24,0	12,5
Sosyalist	50,9	43,9	5,3
Liberal	82,7	11,1	6,2
Diğer	70,5	29,5	0,0
Hiçbiri	61,5	25,6	12,8
Genel	**68,2**	**22,1**	**9,7**
X^2 =45.705	s.d. = 10	P< 0.01	

Toplam içindeki payı % 21 olan AB üyeliğine "hayır" diyenler içinde en yüksek oran ise % 29.5 ile "diğer" seçeneğini işaretleyen öğrencilerdedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflarına göre bakıldığında, fakültelerin 4. sınıflarındakilerin AB üyeliğini daha fazla desteklediklerini, buna karşın fakültenin henüz 1. sınıfında okuyan öğrencilerin ise yine büyük bir kısmı üyeliği desteklemekle birlikte üst sınıflara göre daha temkinli oldukları görünmektedir (Tablo 10).

Tablo 10: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğine bakışının okudukları sınıflara göre oransal dağılımı (%)***

	Türkiye'nin AB üyeliğine destek				
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Sınıf	1	62,2	26,3	11,5	100
	2	69,4	20,7	9,9	100
	3	67,4	24,9	7,7	100
	4	75,5	11,0	13,5	100
	GENEL	**67,7**	**21,8**	**10,6**	**100**
	X^2 =18.145	**s.d. = 6**	**P< 0.01**		

Fakülte bazında AB üyeliğine en büyük destek İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden gelirken (% 82.1), bunu Mühendislik Fakültesi (% 70) izlemektedir. En az destek ise % 57.4 ile Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden gelmektedir (Tablo 11).

Tablo 11: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğine bakışının eğitim gördükleri fakültelere göre oransal dağılımı (%)***

	Türkiye'nin AB üyeliğine destek				
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Fakülte	İİBF	82,1	12,4	5,5	100
	Hukuk	68,9	21,2	9,8	100
	Mühendislik	70,0	27,1	2,9	100
	Fen Edebiyat	57,4	27,9	14,8	100
	AEF	65,2	24,1	10,7	100
	BSMYO	69,2	17,3	13,5	100
	TBMYO	68,3	22,2	9,5	100
	Genel	**68,2**	**22,0**	**9,9**	**100**
	X^2 =29.471	**s.d. = 12**	**P< 0.01**		

Kız ve erkek öğrenciler arasında AB üyeliğine destek konusunda belirgin bir faklılık bulunmamaktadır (Tablo 12). Bununla birlikte, bu durum ("AB üyeliğine evet") erkek öğrenciler açısından oransal olarak biraz daha yüksek görünmektedir.

Tablo 12: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğine bakışının cinsiyetlerine göre oransal dağılımı (%)***

Türkiye'nin AB üyeliğine destek					
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Cinsiyet	Kız	67,0	20,4	12,6	**100**
	Erkek	69,9	22,8	7,3	**100**
	Genel	68,3	21,5	10,2	**100**
	X^2 =6.581	s.d. = 2	P< 0.05		

AB ile ilişkilere destek verenlerin % 59,9'u Türkiye'nin öncelikle AB ülkeleri ile işbirliği yapmasını tercih ederken, % 33,3'ü ABD ile, % 26,5'u ise İslam ülkeleri ile işbirliğine gidilmesini desteklemektedir. İslam ülkeleri ile ilişkileri destekleyenlerin oranı AB'ye 'hayır' diyenler arasında % 67,6'ya çıkmaktadır. AB'ye Hayır diyen grup, % 82,5 ile Rusya, Uzakdoğu ve Çin ile ilişkilere en yüksek önceliği tanımakta, bunu % 79,9 ile Türk cumhuriyetleri ile ilişkiler ve % 59,3 ile ABD ile ilişkiler izlemektedir. AB'ye 'hayır' diyenler arasında AB'nin alternatifi olarak çeşitli ülkelerin düşünüldüğü görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 13: ***Öğrencilerin AB ile ilgili görüşleri ile diğer ülkeler ile ilişkilere bakışlarının karşılaştırılması (%)***

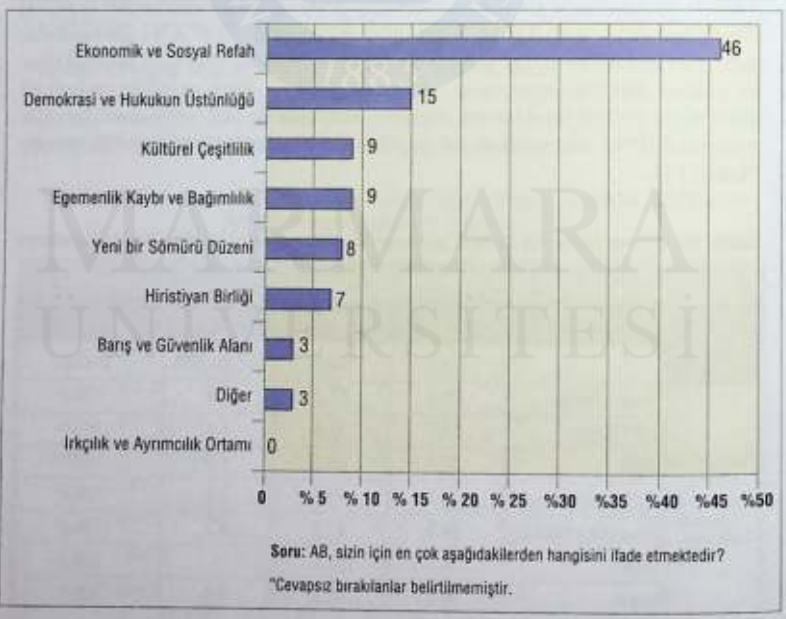
	AB'Ye Destek				
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Türkiye'nin işbirliği yapması istenen ülkeler	İslam Ülkeleri	26,5	67,6	5,9	100,0
	AB Ülkeleri	59,9	35,6	4,5	100,0
	ABD	33,3	59,3	7,4	100,0
	Türk Cumhuriyetleri	18,1	79,9	2,1	100,0
	Rusya,Çin,Uzakdoğu	14,3	82,5	3,2	100,0
	Diğer	6,7	93,3	-	100,0
	Genel	39,8	56,3	3,8	100,0

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Avrupa Birliği'nin İfade Ettiği Anlam

Öğrencilerin % 46 'sı için Avrupa Birliği öncelikli olarak ekonomik ve sosyal refahı, % 15'i için demokrasi ve hukukun üstünlüğünü ifade etmektedir. Avrupa Birliği'nin öğrencilerin gözünde ifade ettiği değerlerin genel olarak Türkiye'deki sorunlar (sosyal ve ekonomik kaygılar ve demokrasi ve insan hakları sorunları) ile paralellik arz ettiği göz önüne alındığında, Avrupa Birliği'ne üyelik isteğinin bu denli yüksek oranda çıkmasına da bir açıklama getirebilir. Avrupa Birliği'ni sadece olumsuz ve dışlayıcı kavramlar ile açıklayanların oranı ise toplam öğrenci grubu arasında sadece % 24'dür. Ankette ilgi çekici bir diğer nokta ise ankete katılan toplam 886 öğrencinin hiçbirisinin AB'yi ırkçı bir ortam olarak görmemesidir. Avrupa ülkeleri içinde ırkçılıkla mücadele konusuna büyük önem verildiği bir dönemde Türk öğrencilerin Avrupa'nın bu önemli sosyal sorununu dikkate almadığı görülmektedir (Grafik 19).

Grafik 19: ***Öğrenciler için AB'nin ifade ettiği anlam***

Soru: AB, sizin için en çok aşağıdakilerden hangisini ifade etmektedir?

*Cevapsız bırakılanlar belirtilmemiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

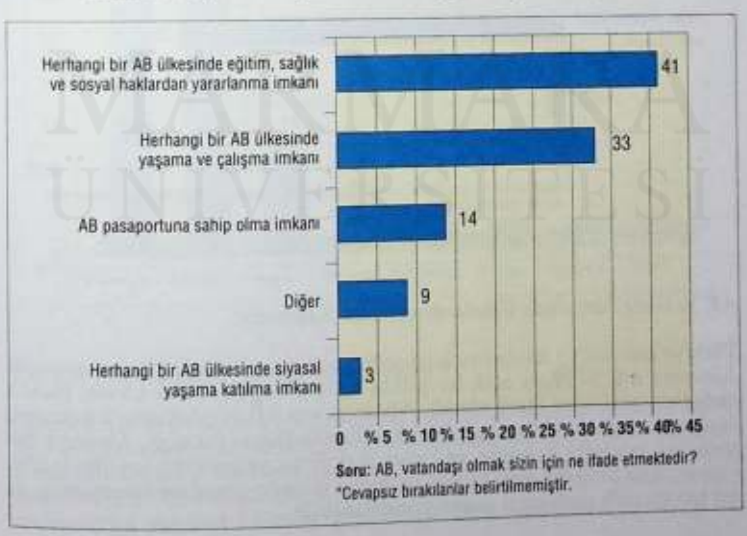
'Diğer' seçeneğini işaretleyerek açıklama yapan öğrencilerin büyük bir kısmı şıklarda bulunan olumlu ifadelere yakın görüşler bildirmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmı ise AB'yi, samimiyetten uzak, çıkar ilişkisinin bir araya getirdiği ülkeler topluluğu olarak görmektedirler. Ayrıca, AB'yi dünyaya hakim olma isteğinin bir araya getirdiği bir güç birliği olarak gören öğrenciler de bulunmaktadır.

AB Vatandaşlığının İfade Ettiği Anlam

Anket sonuçlarına göre öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü için AB vatandaşlığı, öncelikle, daha iyi yaşam, sağlık, eğitim ve yeni iş olanakları anlamına gelmektedir. Katılımcıların % 14'ü için ise AB vatandaşlığı, serbestçe ve vizeden muaf seyahat edebilme imkanını çağrıştırmaktadır.

'Diğer' seçeneğini işaretleyerek görüş bildiren öğrencilerin büyük bir kısmı AB vatandaşlığını "kendi ülkemde AB standartlarında, daha iyi şartlarda yaşama imkanı" ve "rahatça yurtdışına çıkabilme ve tüm dünyada AB vatandaşlarının gördüğü saygıyı görme" olarak tanımlamışlardır. Yine, öğrencilerin önemli bir bölümü AB vatandaşlığını demokrasi, insan hakları, düşünce özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü gibi kavramların kağıt üzerinde kalmayarak pratikte de uygulandığı bir ülkenin vatandaşlığı olarak görmektedirler. Bunlarla beraber, AB üyeliğinin kendisi için hiçbir şey ifade etmediğini belirten ve AB içinde diğer üye ülkelerin vatandaşlarıyla aynı haklara sahip olamayacağımıza inananlar da mevcuttur (Grafik 20).

Grafik 20: ***Öğrenciler için AB vatandaşlığının ifade ettiği anlam***

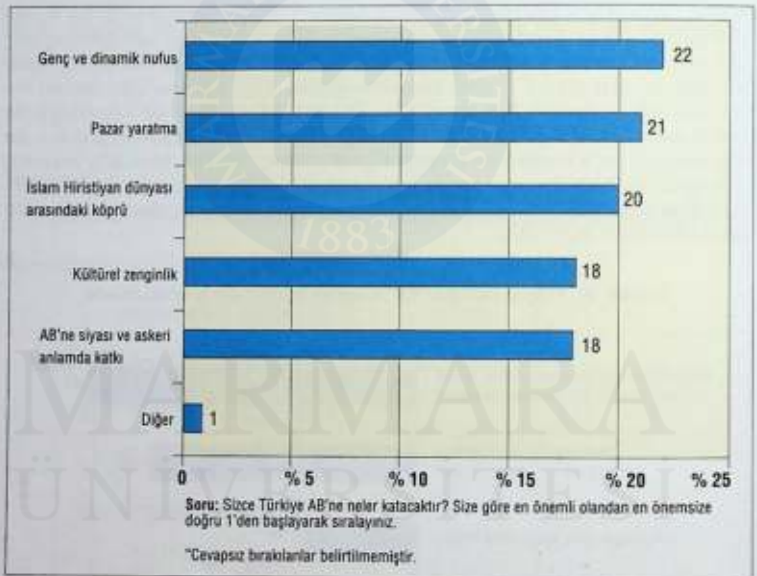
MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Türkiye'nin AB'ye Katkıları

Katılımcıların, Türkiye'nin AB'ye katkıda bulunacağı 5 temel unsur (genç ve dinamik nüfus, pazar oluşturma, medeniyetler arasında köprü işlevi, kültürel zenginlik ve siyasi ve askeri anlamda katkı) arasında tercih yapmaları istenmiştir. Tercihlerin bu unsurlar arasında yaklaşık olarak birbirlerine eşit olarak dağıldığı gözlemlenmektedir (Grafik 21).

% 1'lik dilimi oluşturan 'diğer' seçeneğini işaretleyerek açıklama yapanlar ise dünya barışına katkı, yeraltı zenginlikleri gibi konuları belirtmişlerdir.

Grafik 21: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye katkıları hakkındaki görüşleri***

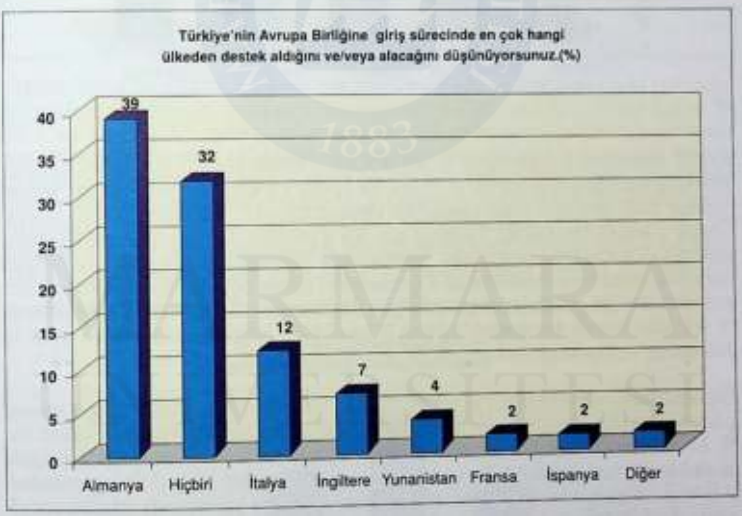
AB'ye Giriş Sürecinde Ülkelerden Destek Beklentisi

Türkiye'nin AB'ye katılımında desteğini aldığı ve alacağı ülkeler arasında Almanya'nın % 39 ile açık bir farkla önde olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri arasında, genel olarak, Almanya'nın AB içindeki öncü konumu, özelde ise, Almanya'da yaşayan Türk kökenli nüfusun fazlalığı, Almanya'nın tarihteki müttefik konumu ve ticari ilişkilerin yoğunluğu sayılmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin ise hiçbir ülkenin desteğine inanmaması da bir güvensizlik göstergesi olarak yorumlanabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bununla beraber, son zamanlarda aramızdaki ilişkilerin iyi olması ve bir Akdeniz ülkesi olması gibi nedenlerle Türkiye'nin AB üyeliğini en çok İtalya'nın destekleyeceğini düşünenler % 12'lik bir kesimi oluşturmaktadır. 'Diğer' seçeneğini işaretleyerek cevap verenlerin tamamına yakın bir kısmı Türkiye'nin AB üyeliğini, müttefik olmamız nedeniyle güçlü bir AB istemeyen ABD'nin destekleyeceğini düşünmektedirler. Benzeri şekilde, İngiltere seçeneğini işaretleyenler, sebep olarak İngiltere'nin ABD ile birlikte hareket etmesi, Ortadoğu'ya açılma isteği gibi konuları göstermişlerdir. Yunanistan seçeneğini işaretleyen % 4'lük kesim ise Yunanistan'ın Kıbrıs ve Ege gibi meseleleri çözmek ve iki ülke arasında barış ortamı yaratmak istemesi, kültürel benzerliklerimiz gibi nedenlerle Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyeceğini düşünmektedir. % 2'lik bir diğer kesim aramızda daha önce sorun yaşanmaması nedeniyle İspanya'nın Türkiye'yi destekleyeceğine inanmaktadır (Grafik 22).

Grafik 22: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye giriş sürecinde en çok destek aldığı ve/veya alacağı ülke hakkındaki görüşleri***

Türkiye – AB İlişkileri Hakkında Görüşler

Öğrencilerin % 64'ü AB üyeliğini ulusal çıkarlar ile uyumlu bulurken sadece % 14'ü bu fikre katılmamaktadır. AB üyeliği ile Türk kimliğinin kaybedileceğine inananların oranı % 23 olarak saptanırken, egemenlik kaybına yol açacağına inananlar % 21'de kalmaktadır. Bununla birlikte, AB üyeliğinin gelecekle ilgili endişelerini ortadan kaldıracağına inananların oranı sadece % 28'dir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu oran da katılımcıların AB üyeliğini idealize etmediklerini ve dengeli ve akılcı bir yaklaşım içinde olduklarını teyit etmektedir (Grafik 23).

Grafik 23: ***Öğrencilerin AB'ye tam üyeliğin Türkiye'nin ulusal çıkarlarına uygunluğu konusundaki görüşleri***

Anket sonuçları katılanların % 49'u Kıbrıs konusundaki çözümün üyeliği kolaylaştıracağına inanırken, % 36'lık bir kesim Türkiye'nin tüm şartları yerine getirse dahi tam üye olamayacağını düşünmektedir. Bu oran (% 36) düşük olarak görülebilir; ancak, Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemesine rağmen, AB'nin Türkiye'ye yaklaşımı konusunda güvensizlik duyan kesimlerin mevcudiyetini vurgulamaktadır. Öğrencilerin dörtte üçü AB üyeliği ile birlikte temel hak ve özgürlüklerin gelişeceğini düşünmektedir. Ayrıca, katılımcıların % 81 gibi büyük bir çoğunluğu, AB üyeliğini, serbest dolaşım ve yeni iş imkanları sağlayacağı beklentisi ile desteklemektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu (% 63,6) AB'ye tam üyeliğin Türkiye'nin ulusal çıkarlarına uygun olduğunu düşünmektedir. Buna katılmayanların oranı ise % 14'te kalmaktadır. Daha önce (soru 10) öğrencilerin % 68'inin AB üyeliğini desteklediği hatırlanacak olursa bu iki sorunun yanıtları birbiri ile uyumludur. AB'nin imajı hakkındaki benzer sorunun (soru 9) yanıtlarını anımsayacak olursak, AB hakkında olumsuz bir izlenime sahip olanların yüzdesi % 21,5 iken, olumlu izlenime sahip olanların oranı % 53,1 olmuştur. Bu orana % 24,6'lık nötr kitleyi de eklersek, AB'nin imajını olumsuz bulmayanların oranı % 77,7'ye yükselmektedir. Ufak varyasyonlarla benzer sorulara verilen yanıtların birbirleriyle uyumlu oldukları ifade edilebilir. Öğrencilerin AB üyeliğinin ulusal çıkarlara uygun olup olmadığı sorusuna verdikleri yanıtlar siyasal görüşe göre incelendiğinde ilginç bulgulara rastlanmaktadır. Liberaller arasında ulusal çıkarlara uygun olduğunu söyleyenlerin oranı % 74.4 'ü bulmaktadır. Bu durum, sosyal demokratlar için % 70'tir

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

(Tablo 14). Bu sonuç, AB üyeliğine siyasal eğilimlere göre verilen destek hakkındaki Tablo 9 ile uyumludur.

Tablo 14 :*Öğrencilerin AB'ye tam üyeliğin Türkiye'nin ulusal çıkarlarına uygunluğu konusundaki görüşlerinin siyasal eğilimlere göre oransal dağılımları (%)*

AB Üyeliğinin ulusal çıkarlara uygunluğu					
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Siyasi Eğilim	Sosyal Demokrat	70.0	8.5	18.5	100
	Muhafazakâr	62.5	13.5	24.0	100
	Sosyalist	51.8	37.5	10.7	100
	Liberal	74.4	9.8	15.9	100
	Diğer	62.8	27.9	99.3	100
	Hiçbiri	55.9	15.6	28.5	100
	Genel	**64.0**	**14.7**	**21.3**	**100**
	X^2 =56.583	s.d. = 10	P< 0.01		

Öğrencilerin % 32,7'si, Türkiye'nin AB üyeliğinin gerçekleşmesi ile geleceğe yönelik endişelerinin ortadan kalkmayacağını ifade etmiştir. Buna karşın % 36,3'lük bir grup AB üyeliğinin gelecek ile ilgili endişelerini gidereceği görüşüne katılmaktadır. Bu oran gelecekte ekonomik ve sosyal istikrar açısından olumlu gelişmeler olacağına inananların oranı (% 55) ile karşılaştırılırsa, gelecekte olumlu gelişmeler olmasını bekleyenlerin bir kısmının iyimserliğinin AB üyeliğinden bağımsız olduğu söylenebilir. Bu soruya verilen yanıtlarda % 31 oranında bir kararsız kitlenin ortaya çıkması AB üyeliğinin Türkiye'ye ve Türk halkına neler getireceği hususunda net bir bilgi olmamasına bağlı olabilir (Grafik 24).

Grafik 24: *Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliği halinde gelecek ile ilgili beklentileri*

Öğrencilerin % 81,2 gibi önemli bir çoğunluğu serbest dolaşım hakkı ve yeni iş imkanları sağlayacağı için AB üyeliğini desteklediğini belirterek, AB üyeliğine işlevsel bir bakış açısı ile baktıklarını ortaya koymuşlardır. Buna karşı çıkanların oranı sadece % 9,2'de kalmıştır (Grafik 25).

Grafik 25: ***Öğrencilerin serbest dolaşım hakkı ve yeni iş imkanları açısından AB üyeliğine destek oranı***

Soruya verilen yanıtlar siyasal eğilimlere göre incelendiğinde olumlu görüş belirtenler arasında % 91.4 ile liberaller, olumsuz görüş belirtenler arasında ise % 27.9 ile "diğer" seçeneğini işaretleyenler başta gelmektedir (Tablo15).

Tablo 15 : ***Öğrencilerin serbest dolaşım hakkı ve yeni iş imkanları açısından AB üyeliğine desteğin siyasal eğilimlere göre oransal dağılımı (%)***

		Serbest Dolaşım			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Siyasi Eğilim	Sosyal Demokrat	87.2	6.0	6.8	**100**
	Muhafazakâr	81.0	8.6	10.5	**100**
	Sosyalist	59.6	24.6	15.8	**100**
	Liberal	91.4	3.7	4.9	**100**
	Diğer	67.4	27.9	4.7	**100**
	Hiçbiri	78.7	8.1	13.2	**100**
	Genel	64.0	14.7	21.3	**100**
	X^2 =53.975	s.d. = 10	P< 0.01		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 73,3) AB sayesinde temel hak ve özgürlüklerin daha fazla genişleyeceğine inanmaktadır. Bu görüşe katılmayanlar sadece % 10,1'de kalmaktadır. Bu oranın Türkiye'nin AB üyeliğinin ulusal çıkarlara aykırı olduğunu düşünen kitlenin oranına (% 14) yakın olduğu gözlenmektedir (Grafik 26).

Grafik 26: ***Öğrencilerin AB üyeliğinin Türkiye'de temel hak ve özgürlükleri nasıl etkileyeceği hakkındaki görüşleri***

Öğrencilerin % 51,7'si AB üyeliğinin Türk kimliği ve ülke bütünlüğü üzerinde olumsuz etkileri olacağını düşünmezken, % 22,7'si bu tür bir endişe beslemektedir. % 25,6'lik bir kararsız kitlenin varlığı da dikkat çekicidir (Grafik 27).

Grafik 27: ***Öğrencilerin AB üyeliğinin Türk kimliği ve ülke bütünlüğüne etkisi hakkındaki görüşleri***

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öğrencilerin % 43,8'i Türk Lirası yerine AB para birimi Euro'nun kabul edilmesine karşı çıkmaktadır. Buna karşı olmayanların oranı % 35,6'da kalırken, önceki yanıtta olduğu gibi azımsanamayacak bir kitle bu konuda net bir görüş belirtmemektedir. % 21'lik bir kitlenin AB üyeliğine karşı çıktığı ve Euro'nun kabul edilmesini istemeyenlerin oranının bunu aşarak % 43,8'e vardığı düşünülürse, AB üyeliğini destekleyenlerin bir bölümünün buna rağmen Euro'ya karşı olduğu söylenebilir (Grafik 28).

Grafik 28: ***Öğrencilerin Türk Lirası'nın yerine Euro'nun kabul edilmesi hakkındaki görüşleri***

Öğrencilerin % 21'i egemenlik kaybı ve bağımlılık nedeniyle AB üyeliğini desteklemediğini belirtmiştir. Buna karşın katılımcıların % 58,8'i bu görüşe katılmamaktadır. Yine önceki iki yanıtta olduğu gibi kararsızların oranı oldukça yüksektir (Grafik 29). Söz konusu görüşe katılanların oranı (% 21), kimlik kaybı ve ülke bütünlüğünü tehlikeye sokacağı nedeniyle AB üyeliğini desteklemeyenlerin oranına (% 22,7) yakındır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 29: *Öğrencilerin egemenlik kaybı ve bağımlılık nedeniyle Türkiye'nin AB üyeliğinin desteklenmemesi görüşüne bakışları*

Öğrencilerin yarısına yakını (% 48,8) Kıbrıs'ta çözümün AB üyeliğini kolaylaştıracağı görüşüne katılmaktadır. Yüzde 29'luk bir kitle bu görüşü desteklemezken, yine oldukça dikkat çekici oranda bir kararsızlar grubu bulunmaktadır (Grafik 30).

Grafik 30: *Öğrencilerin Kıbrıs konusunda çözümün Türkiye'nin AB üyeliğini kolaylaştıracağı görüşüne bakışları*

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öğrencilerin % 36,3'ü Türkiye'nin, tüm şartları yerine getirse bile AB üyesi olamayacağını düşünmektedir. Yüzde 32,7'lik bir bölüm bu görüşe katılmazken, kararsızların oranı % 31,0'e çıkmaktadır. Bu görüşe katılmayanların oranı ile kararsızların oranının birbirine bu kadar yakın olması ve iki grubun toplamının öğrencilerin 2/3'lük kısmına yakın olması oldukça dikkat çekicidir. Bu durum AB ile ilişkilerdeki güven sorununu da ortaya koymaktadır (Grafik 31).

Grafik 31: ***Öğrencilerin Türkiye'nin tüm şartları yerine getirdiğinde bile AB üyesi olamayacağı görüşüne bakışları***

Anket sonuçlarına göre, öğrencilerin sadece % 29'u Türkiye'nin siyasi kriterleri tam olarak yerine getirdiğini düşünürken, reformların yaşamında doğrudan etki yarattığına inananların oranı ise % 39'da kalmaktadır. Önemli bir saptama da, Atatürk ilkeleri ile AB üyeliğinin çeliştiği yönündeki iddiaların aksine, AB üyeliğinin Atatürk'ün muasır medeniyetler seviyesine ulaşma hedefi ile uyumlu olduğunu düşünenlerin oranının ankete katılanların yarısından fazlasını oluşturmasıdır. Ankete katılanların % 95'i AB konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını düşündüğünü belirtmektedir (Grafik 32).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 32: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye uyum süreci hakkındaki düşünceleri***

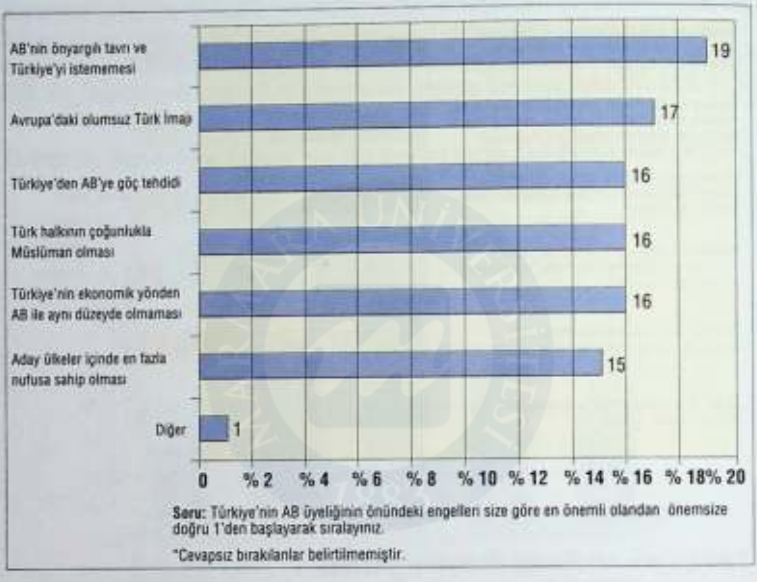
Türkiye'nin AB Üyeliği Önündeki Engeller

Ankete katılanlar, genel olarak kamuoyunda, Türkiye'nin AB üyeliğine engel oluşturduğu sıklıkla ifade edilen faktörlere katılmaktadır. Bunlar arasında, AB'nin önyargılı tavrı ve Türkiye'yi istememesi ile Avrupa'daki olumsuz Türk imajının en önemli engelleri oluşturduğunu düşünmektedirler.

'Diğer' seçeneğini işaretleyerek Türkiye'nin önünde engel olarak gördüğü konuları belirtenler, özellikle Türkiye'nin fazla nüfusa sahip olması, eğitim ve sağlık gibi sorunlarını çözememiş olması, Kopenhag kriterlerine tam olarak uymaması, Kıbrıs sorunu, demokrasi ve insan haklarında yeterince gelişme sağlanamaması, sınırlarının Ortadoğu'ya dayanması ve İran, Irak gibi sorunlu ülkelerle sınır komşusu olması gibi konuları vurgulamışlardır. Bunların yanında, AB'nin Türkiye'nin gelişmesinden endişe duyduğu da cevaplar arasındadır (Grafik 33).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 33: ***Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki engeller hakkındaki görüşleri***

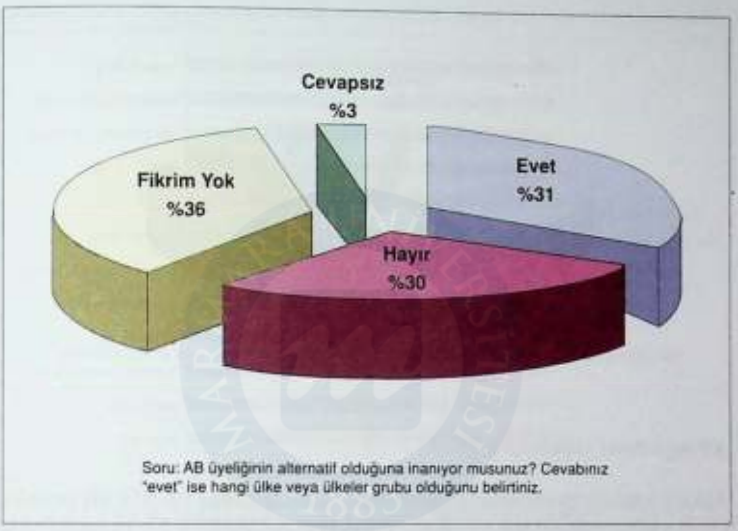

AB Üyeliğine Alternatifler

AB üyeliğinin alternatifinin olup olmadığı konusunda görüşleri sorulduğunda, ankete katılanların % 36'sı bir fikre sahip olmadığını belirtirken, % 30'u ise AB'nin alternatifi olmadığına inanmaktadır. % 31'lik bir kitle AB'nin alternatifinin olduğu yönünde görüş bildirirken ağırlıklı olarak Türk Cumhuriyetlerine işaret etmiştir. Bunu Rusya, Çin, Uzakdoğu ve İslam ülkeleri izlemektedir (Grafik 34).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 34: ***Öğrencilerin AB üyeliğinin alternatifi olup olmadığı konusundaki görüşleri***

Soru: AB üyeliğinin alternatif olduğuna inanıyor musunuz? Cevabınız "evet" ise hangi ülke veya ülkeler grubu olduğunu belirtiniz.

Gümrük Birliği'nin Ekonomik Etkileri

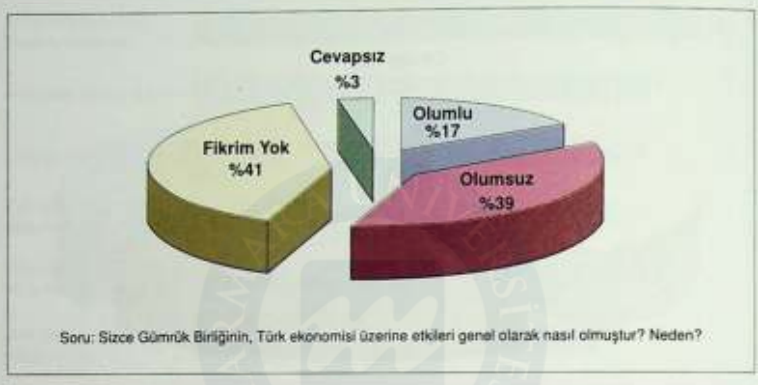
Gümrük Birliği'nin Türk ekonomisi üzerindeki etkilerini olumsuz bulanların (% 40) oranı, olumlu bulanlara (% 17) oranla daha yüksektir. Bu durum, Gümrük Birliği'nin tam üyelik perspektifi verilmeden gerçekleşmesi ile yakından ilişkilidir (Grafik 35).

Soruya olumlu yanıt verenlerin önemli bir bölümü, daha çeşitli ve kaliteli malın daha ucuza elde edilebilmesi, ihracat artışı, ticaretin gelişmesi ve rekabet ortamı sayesinde yerli üretimin kalitesinin artması gibi konuları neden olarak göstermişlerdir. Soruya olumsuz yanıt verenlerin ise büyük kısmı, Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği'nin tek taraflı olarak AB'ye fayda sağladığına ve AB'ye tam üye olmadan böyle bir kararın yanlış olduğuna inanmaktadırlar. Diğerleri ise Türk sanayisinin rekabet gücünün olmadığını, ihracattan çok ithalat yapıldığını, Türkiye'nin AB pazarı olduğunu düşündükleri için olumsuz yanıt vermişlerdir.

Soruya 'fikrim yok' yanıtını verenlerin bir kısmının ise bu konuda bilgilendirilmediklerini söylemeleri, AB konusunda üniversite eğitimi almakta olan gençlerin bile yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 35: ***Öğrencilerin Gümrük Birliği'nin Türk ekonomisine etkileri konusundaki görüşleri***

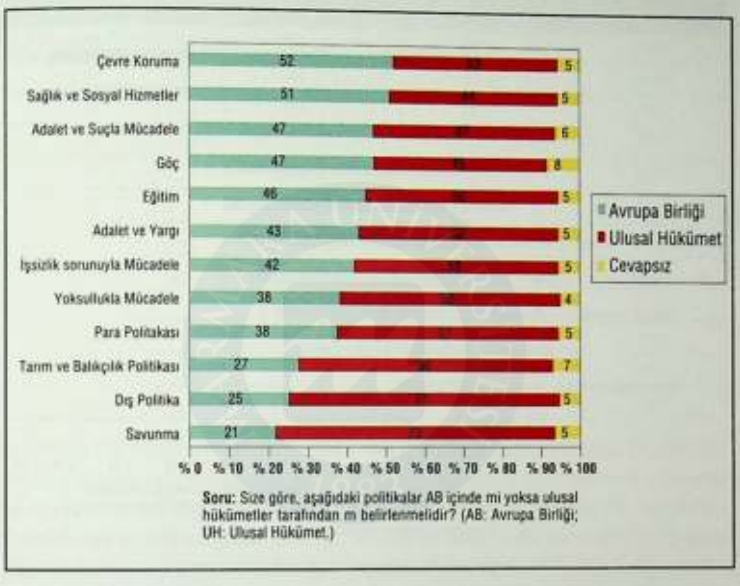

AB mi Ulusal Hükümet mi?

Ankete katılan öğrencilerin çoğunluğuna göre, savunma (% 73), dış politika (% 71), tarım ve balıkçılık politikası (% 66), para politikası (% 57) ve yoksullukla mücadele politikası ulusal hükümet tarafından belirlenmelidir. Savunma ve dış politika gibi ulusal egemenliğin korunması açısından özel öneme haiz konuların yanında ilk bakışta daha teknik bir konu gibi algılanabilen tarım ve balıkçılık politikasının da ulusal hükümetin yetki alanı içinde bırakılması tercihi dikkat çekicidir. Bu durumun, Türkiye'nin nüfusunun önemli bir bölümünün tarım kesiminde istihdam edildiği bir ülke olması ile de ilgisi olabilir. Öğrencilere göre çevre koruma (% 52), sağlık ve sosyal hizmetler (% 51), adalet ve suçla mücadele (% 47), göç (% 47) ve eğitim (% 45) yüksek oranlarla desteklenmese de AB'ye bırakılabilecek politika alanları olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla genel olarak politika yapım sürecinde AB'ye yetki devri çok sıcak bakılmayan bir konu olarak belirmektedir. Bunun yanında, politikalar arasında önemli farklılıklar gözlemlemek olasıdır (Grafik 36).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 36: ***Öğrencilerin çeşitli politikaların AB veya Ulusal Hükümet tarafından belirlenmesi konusundaki tercihleri***

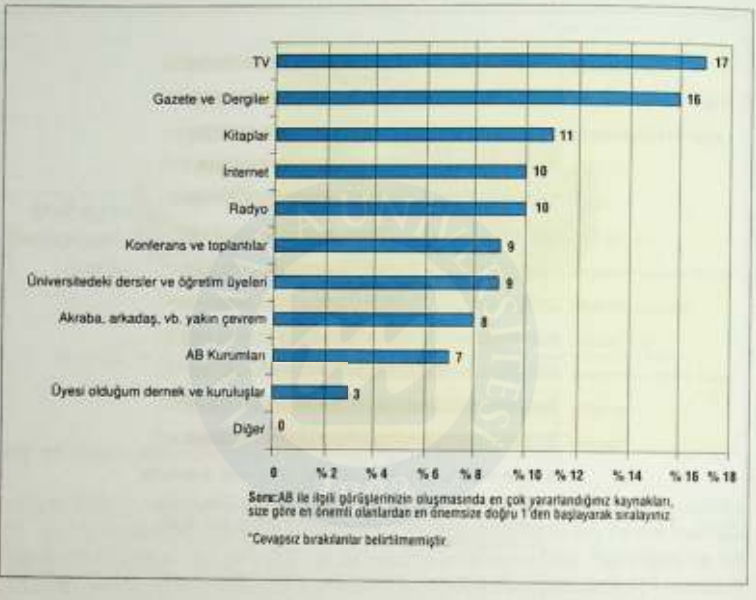

AB ile İlgili Bilgi Kaynakları

Avrupa Birliği konusunda görüşlerin oluşumunda yararlanılan kaynaklar arasında, televizyon, radyo, gazete ve dergiler, toplam olarak % 43 ile başı çekmektedir (Grafik 37).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Grafik 37: ***Öğrencilerin AB ile ilgili görüşlerinin oluşmasında en çok yararlandıkları kaynaklar***

AB Hakkında Bilgi Düzeyi

Anketin son bölümünde AB konusunda bilgi düzeyini ölçmek amacıyla, katılımcılara temel bilgi soruları yöneltilmiştir. Verilen doğru cevapların oranının genel bir değerlendirmesi AB konusunda üniversite gençliğinin daha fazla bilgilendirilmesi gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Bu bulgu, 15. soruda görüldüğü gibi, AB konusunda bilgi açığı olduğu yönündeki genel kanı ile uyumludur. Bu bağlamda, üniversite öğrencilerine yönelik AB ile ilgili eğitim ve bilgilendirme programlarının uygulanması önemli bir gereksinim haline gelmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 15: ***Bilgi Testi Toplam ve Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri***

SORU NO	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
S1	841	,4316	,4956
S2	841	,3734	,4840
S3	841	,5244	,4997
S4	841	,3437	,4840
S5	841	,3817	,4861
S6	841	,2913	,4546
S7	841	,4174	,4934
S8	841	,3246	,4685
S9	841	,3210	,4697
S10	841	,4388	,4965
S11	841	,6314	,4827
Toplam	841	4,5089	2,993

Marmara Üniversitesi Öğrencilerinin, Avrupa Birliği konusundaki bilgilerinin ölçülmesi amacı ile geliştirilen testin toplam ve maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 15'de sunulmuştur. Testteki her bir maddeden alınabilecek en yüksek puan 1,00'dır. Madde aritmetik ortalamaları, maddelerin güçlük derecesini vermektedir. Madde güçlük indeksi ,40'dan küçük olanlar zor, 0,40-0,60 arasında olanlar orta güçlük, 0,60'dan büyük olan maddeler ise kolay madde olarak kabul edilmektedir. Test kapsamı içinde en kolay madde S11 olmuştur (0,6314). S1, S3, S7, S10 orta güçlükte olan maddelerdir. Test kapsamındaki en zor maddeler ise; S2, S4, S5, S6, S8, S9'dur. Test toplamından alınabilecek maksimum puan 11 iken, test toplam puanlarının aritmetik ortalaması 4,51 olmuştur. Bu sonuç testin uygulanan örneklem grubu için orta güçlükte bir test olduğunu göstermektedir. Hazırlanan bir testin orta güçlük derecesinde bulunması, bu testin güvenirliğini olumlu yönde etkileyen bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Tablo 16: ***Bilgi Testinin Güvenirliğine İlişkin İç Tutarlılık Katsayıları***

Güvenilirlik Katsayıları	n	r	p
Cronbach alfa	841	,7844	p<,01
Spearman-brown	841	,7865	p<,01
Guttman	841	,7860	p<,01

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Avrupa Birliği konusunda öğrenci bilgilerini ölçemek üzere geliştirilmiş bulunan testin güvenirliğine ilişkin iç tutarlılık katsayıları üç ayrı yöntem ile belirlenmiştir. Bu istatistiksel yöntemler; Cronbach alfa, Spearman Brown ve Guttman'dır. En yüksek güvenirlik spearman brown yöntemi ile elde edilmiştir (,7865). En düşük sonuç ise Cronbach alfa metoduna aittir (,7844). Elde edilen bu sonuçlar, istatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlıdır ve yüksek güvenirliğin göstergesidir.

Tablo 17: ***Bilgi Testi Sorularının Madde Analiz İşlem Sonuçları***

SORU NO	n	Madde Toplam	p	Madde Kalan	p
S1	841	.650	p<.01	.5457	p<.01
S2	841	.441	p<.01	.3050	p<.01
S3	841	.629	p<.01	.5179	p<.01
S4	841	.515	p<.01	.3920	p<.01
S5	841	.317	p<.01	.1681	p<.01
S6	841	.583	p<.01	.4996	p<.01
S7	841	.619	p<.01	.5029	p<.01
S8	841	.563	p<.01	.4462	p<.01
S9	841	.628	p<.01	.5168	p<.01
S10	841	.651	p<.01	.5507	p<.01
S11	841	.536	p<.01	.4145	p<.01

Bilgi testinin madde güvenirliklerini belirlemek üzere madde analiz işlemleri yapılmıştır. Madde analiz işlemlerinde hem madde-toplam hem de madde kalan ilişkilerine bakılmıştır. Tablo 17'de görüldüğü üzere tüm maddeler, her iki teknikte de en az 0,01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlar testin tüm maddelerinin güvenilir olduğunun bir göstergesidir

Tablo 18: ***Cinsiyet Değişkenine Göre Bilgi Testi Puan Ortalamaları İçin Yapılan İlişkisiz Grup "t" Testi Sonuçları***

Cinsiyet	n	A. Ort	ss	Std. Hata	t	sd	p
Kadın	466	4.4614	3.0174	.1398	-,450	841	p>,05
Erkek	377	4.5544	2.9396	.1514			

Tablo 18'de cinsiyet değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup "t" testi sonuçları verilmiştir. Bilgi testi puan ortalamaları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Kız ve erkek öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgi düzeyleri birbirine eşittir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 19: ***Fakülte Değişkenine Göre Örneklem grubunun Bilgi Testi Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları***

Fakülteler	n	Aritmetik Ortalama	ss	Std. Hata
İİBF	145	7.6552	2.2681	.1884
Hukuk	135	4.0444	2.4733	.2921
Mühendislik	70	5.1714	2.6264	.3139
Fen Edebiyat	184	2.7554	2.1552	.1589
Atatürk Eğitim Fakültesi	115	3.1913	2.2976	.2143
BSYO	53	5.6981	2.1890	.3007
TBMYO	127	3.4567	2.6570	.2358
TBMYO	127	3.4567	2.6570	.2358
Toplam	829	4.3824	2.9262	.1016

Marmara Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgi ortalamaları incelendiğinde (Tablo 19) en yüksek ortalamanın İİBF fakültesi öğrencilerine ait olduğu görülmüştür (7,6552). Bunu 5,6981 ile Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu (BSYO) öğrencileri izlemiştir. En düşük ortalama ise Fen-Edebiyat fakültesi öğrencilerinden elde edilmiştir (2,75).

Tablo 20: ***Fakülte Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları***

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	t
Gruplar - arası	2462.881	6	410.480	72.925	p<.01
Gruplar - içi	4626.902	822	5.629		
Toplam	7089.783	828			

Fakülte değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarında istatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fakülte değişkeni, bilgi testi puanlarının toplam varyansının % 34,73'ünü karşılamaktadır. Varyans analizinde kümülatif farklılığın elde edilmesinden sonra, hangi ikili gruplar arasında farklılık olduğunu sınamak üzere, tamamlayıcı hesaplardan scheffe testi yapılmış ve Tablo 21'de sunulmuştur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 21: ***Fakülte Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları***

		Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) Fakülte	(J) Fakülte			
İİBF	Hukuk	3.6107	.2838	p<.01
	Mühendislik	2.4837	.3453	p<.01
	Fen Edebiyat	4.8997	.2635	p<.01
	AEF	4.4639	.2963	p<.01
	BSYO	1.9571	.3808	p<.01
	TBMYO	4.1985	.2883	p<.01
Hukuk	İİBF	-3.6107	.2838	p<.01
	Mühendislik	-1.1270	.3494	p<.05
	Fen Edebiyat	1.2890	.2689	p<.01
	AEF	.8531	.3011	p<.05
	BSYO	-1.6537	.3846	p<.05
	TBMYO	.5878	.2933	p<.05
Mühendislik	İİBF	-2.4837	.3453	p<.05
	Hukuk	1.1270	.3494	p<.05
	Fen Edebiyat	2.4160	.3332	p<.01
	AEF	1.9801	.3597	p<.01
	BSYO	-.5267	.4320	p<.05
	TBMYO	1.7147	.3532	p<.01
Fen Edebiyat	İİBF	-4.8997	.2635	p<.01
	Hukuk	-1.2890	.2689	p<.01
	Mühendislik	-2.4160	.3332	p<.01
	AEF	-.4359	.2820	p<.05
	BSYO	-2.9427	.3699	p<.01
	TBMYO	-.7013	.2737	p<.05
AEF	İİBF	-4.4639	.2963	p<.01
	Hukuk	-.8531	.3011	p<.05
	Mühendislik	-1.9801	.3597	p<.01
	Fen Edebiyat	.4359	.2820	p<.05
	BSYO	-2.5068	.3939	p<.01
	TBMYO	-.2654	.3054	p<.05
BSYO	İİBF	-1.9571	.3808	p<.01
	Hukuk	1.6537	.3846	p<.01
	Mühendislik	.5267	.4320	p<.05
	Fen Edebiyat	2.9427	.3699	p<.01
	AEF	2.5068	.3939	p<.01
	TBMYO	2.2414	.3880	p<.01
TBMYO	İİBF	-4.1985	.2883	p<.01
	Hukuk	-.5878	.2933	p<.05
	Mühendislik	-1.7147	.3532	p<.01
	Fen Edebiyat	.7013	.2737	p<.05
	AEF	.2654	.3054	p<.05
	BSYO	-2.2414	.3880	p<.01

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İİBF öğrencilerinin Avrupa Birliği konusundaki bilgi düzeyleri, diğer tüm fakülte öğrencilerininkinden anlamlı derecede daha yüksektir. Mühendislik fakültesi öğrencilerinin bilgi düzeyleri de Fen-Edebiyat, Atatürk Eğitim ve TBMYO öğrencilerininkinden anlamlı derecede daha yüksektir. BSYO öğrencilerinin bilgi düzeyleri, Hukuk, Fen-Edebiyat ve Atatürk Eğitim Fakültesi öğrencilerininkinden anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 22: ***Sınıf Değişkenine Göre Örneklem grubunun Bilgi Testi Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları***

Fakülteler	n	Aritmetik Ortalama	ss	Std. Hata
1.Sınıf	272	3.0074	2.2120	.1341
2.Sınıf	212	3.5041	2.5104	.2282
3.Sınıf	222	5.8829	3.0921	.2075
4.Sınıf	164	5.2744	2.8030	.2189
5.Sınıf	779	4.3813	2.9376	.1053

Marmara Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde farklı sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgi ortalamaları incelendiğinde (Tablo 22) en yüksek ortalamanın 3. sınıf öğrencilerine ait olduğu görülmüştür (5,88). Bunu 5,27 ile 4. sınıf öğrencileri izlemiştir. En düşük ortalama ise 1. sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir (3,00).

Tablo 23: ***Sınıf Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları***

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	t
Gruplar - arası	1237.926	3	412.642	58.402	p<.01
Gruplar - içi	5475.841	775	7.066		
Toplam	6713.766	778			

Sınıf değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarında istatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınıf değişkeni, bilgi testi puanlarının toplam varyansının % 18.43'ünü karşılamaktadır. Varyans analizinde kümülatif farklılığın elde edilmesinden sonra, hangi ikili gruplar arasında farklılık olduğunu sınamak üzere, tamamlayıcı hesaplardan scheffe testi yapılmış ve Tablo 24'de sunulmuştur.

Tablo 24: ***Sınıf Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları***

		Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) Sınıf	(J) Sınıf			
1	2	-.4968	.2905	p<.05
	3	-2.8755	.2404	p<.01
	4	-2.2670	.2628	p<.01
2	1	.4968	.2905	p<.05
	3	-2.3788	.3004	p<.01
	4	-1.7703	.3186	p<.01
3	1	2.8755	.2404	p<.01
	2	2.3788	.3004	p<.01
	4	.6085	.2737	p<.05
4	1	2.2670	.2628	p<.01
	2	1.7703	.3186	p<.01
	3	-.6085	.2737	p<.05

Üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin Avrupa Birliği konusundaki bilgi düzeyleri, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerininkinden anlamlı derecede daha yüksektir. Bir-ikinci sınıflar ve üç-dördüncü sınıfların kendi aralarında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Örneklem grubu içinde yer alan enstitü öğrencilerinin sayısı otuzun altında olduğu için farklılıkların araştırılmasında non-parametrik bir teknik olan Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizde, anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 25).

Tablo 25: ***Enstitü Değişkenine Göre Bilgi Testi Puanları İçin Yapılan Kruskal-Wallis Testi Sonuçları***

Enstitü	n	Sıralamalar Ortalaması	X^2	sd	p
Bankacılık Sigortacılık	7	18.50	6.106	3	p<,05
Ortadoğu	12	19.96			
ATE	22	27.66			
Türkiyat	4	14.38			
Toplam	45				

Farklı enstitülerde öğrenim görmekte olan lisans üstü eğitim öğrencilerinin bilgi düzeylerinin birbirine eşit olduğu kabul edilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 26: ***Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Bilgi Testi Puan Ortalamaları İçin Yapılan İlişkisiz Grup "t" testi Sonuçları***

Öğrenim Düzeyi	n	A. Ort.	ss	Std. Hata	f	sd	t
Lisans	820	4.3256	2.9298	.1023	58.402	863	p<.01
Yüksek Lisans	45	7.3333	2.3837	.3553			

Tablo 26'da öğrenim düzeyi değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup "t" testi sonuçları verilmiştir. Bilgi testi puan ortalamaları, öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır. Enstitülerde lisans üstü eğitim almakta olan öğrencilerin AB konusundaki bilgi düzeyleri, lisans düzeyinde eğitim görmekte olan öğrencilerinkinden anlamlı derecede daha yüksektir.

Öğrencilerin mezun oldukları orta öğretim kurumu değişkenine göre, bilgi düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 27: ***Anne Eğitim Değişkenine Göre Örneklem grubunun Bilgi Testi Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları***

Anne Eğitim	n	Aritmetik Ortalama	ss	Std. Hata
Eğitimsiz	41	3.8293	2.5289	.3949
İlkokul	317	4.2650	2.8617	.1607
Orta	68	4.2353	2.7105	.3287
Lise	166	4.4337	3.0058	.2333
Üniversite	115	5.7826	2.9788	.2778
Toplam	707	4.5233	2.9318	.1103

Marmara Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin anne eğitim değişkenine göre AB konusundaki bilgi ortalamaları incelendiğinde (Tablo 27) en yüksek ortalamanın annesi fakülte mezunu olan öğrencilere ait olduğu görülmüştür (5,78). Bunu 4,43 ile annesi lise mezunu olan öğrenciler izlemiştir.. En düşük ortalama ise annesi eğitimsiz olan öğrencilere aittir (3,83).

Tablo 28: ***Anne Eğitim Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları***

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar - arası	230.247	4	57.562	6.106	p<.05
Gruplar - içi	5838.118	702	8.316		
Toplam	6068.365	706			

Anne eğitim değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarında istatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anne eğitim değişkeni farklılaştıkça, buna bağlı olarak öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgileri de değişime uğramaktadır. Anne eğitim değişkeni, bilgi testi puanlarının toplam varyansının %3'nü karşılamaktadır. Varyans analizinde kümülatif farklılığın elde edilmesinden sonra, hangi ikili gruplar arasında farklılık olduğunu sınamak üzere, tamamlayıcı hesaplardan scheffe testi yapılmış ve Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo 29: ***Anne Eğitim Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları***

		Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) Anne Eğitimi	(J) Anne Eğitimi			
Eğitimsiz	İlkokul	-.4357	.4786	p<.05
	Orta	-.4060	.5702	p<.05
	Lise	-.6045	.5029	p<.05
	Üniversite	-1.9533	.5246	p<.01
İlkokul	Eğitimsiz	.4357	.4786	p<.05
	Orta	2.969E-02	.3854	p<.05
	Lise	-.1688	.2763	p<.05
	Üniversite	-1.5176	.3139	p<.01
Orta	Eğitimsiz	.4060	.5702	p<.05
	İlkokul	-2.969E-02	.3854	p<.05
	Lise	-.1984	.4152	p<.05
	Üniversite	-1.5473	.4412	p<.05
Lise	Eğitimsiz	.6045	.5029	p<.05
	İlkokul	.1688	.2763	p<.05
	Orta	.1984	.4152	p<.05
	Üniversite	-1.3489	.3499	p<.01
Üniversite	Eğitimsiz	1.9533	.5246	p<.01
	İlkokul	1.5176	.3139	p<.01
	Orta	1.5473	.4412	p<.05
	Lise	1.3489	.3499	p<.01

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgi düzeyleri, diğer tüm eğitim düzeylerine sahip annelerin çocuklarından anlamlı derecede daha yüksektir. Bunun dışında diğer eğitim kademelerine sahip annelerin çocuklarının bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 30: ***Baba Eğitim Değişkenine Göre Örneklem grubunun Bilgi Testi Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları***

Baba Eğitim	N	Aritmetik Ortalama	sd	Std. Hata
Eğitimsiz	14	4.6429	2.7626	.7383
İlkokul	201	4.4677	2.8390	.2003
Orta	88	3.9205	2.5696	.2739
Lise	203	3.9360	2.8075	.1970
Üniversite	222	5.1892	3.1278	.2099
Toplam	728	4.4766	2.9296	.1086

Marmara Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin baba eğitim değişkenine göre Avrupa Birliği konusundaki bilgi ortalamaları incelendiğinde (Tablo 30) en yüksek ortalamanın babası üniversite mezunu olan öğrencilere ait olduğu görülmüştür (5,189). Bunu 4,64 ile babası eğitimsiz olan öğrenciler izlemiştir. En düşük ortalama ise babası ortaokul mezunu olan öğrencilere aittir (3,92).

Tablo 31: ***Baba Eğitim Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları***

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar - arası	199.684	4	49.921	5.976	p<.01
Gruplar - içi	6039.919	723	8.354		
Toplam	6239.603	727			

Baba eğitim değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarında istatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Baba eğitim değişkeni farklılaştıkça, buna bağlı olarak öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgileri de değişime uğramaktadır. Baba eğitim değişkeni, bilgi testi puanlarının toplam varyansının % 3'ünü karşılamaktadır. Varyans analizinde kümülatif farklılığın elde edilmesinden sonra, hangi ikili gruplar arasında farklılık olduğunu sınamak üzere, tamamlayıcı hesaplardan scheffe testi yapılmış ve Tablo 32'de sunulmuştur.

Tablo 32: ***Baba Eğitim Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları***

		Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) Anne Eğitimi	(J) Anne Eğitimi			
Eğitimsiz	İlkokul	.1752	.7989	p<.05
	Orta	.7224	.8317	p<.05
	Lise	.7069	.7987	p<.05
	Üniversite	-.5463	.7965	p<.05
İlkokul	Eğitimsiz	-.1752	.7989	p<.05
	Orta	.5472	.3695	p<.05
	Lise	.5317	.2876	p<.05
	Üniversite	-.7215	.2814	p<.05
Orta	Eğitimsiz	-.7224	.8317	p<.05
	İlkokul	-.5472	.3695	p<.05
	Lise	-1.5506E-02	.3689	p<.05
	Üniversite	-1.2687	.3641	p<.05
Lise	Eğitimsiz	-.7069	.7987	p<.05
	İlkokul	-.5317	.2876	p<.05
	Orta	1.551E-02	.3689	p<.05
	Üniversite	-1.2532	.2807	p<.01
Üniversite	Eğitimsiz	.5463	.7965	p<.05
	İlkokul	.7215	.2814	p<.05
	Orta	1.2687	.3641	p<.05
	Lise	1.2532	.2807	p<.01

Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin Avrupa Birliği konusundaki bilgi düzeyleri, babası ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerinkinden anlamlı derecede daha yüksektir. Bunun dışında diğer eğitim kademelerine sahip babaların çocuklarının bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 33: ***Yurt Dışına Çıkma Değişkenine Göre Bilgi Testi Puan Ortalamaları İçin Yapılan İlişkisiz Grup "t" Testi Sonuçları***

Yurt Dışına Çıkma	n	A. Ort.	ss	Std. Hata	f	sd	t
Evet	164	5.5610	3.2012	.2500	4.867	821	p<.01
Hayır	659	4.3141	2.8663	.1117			

Tablo 33'de yurt dışına çıkma değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup "t" testi sonuçları verilmiştir. Bilgi testi puan ortalamaları, yurt dışına çıkma değişkenine göre farklılaşmaktadır. Çeşitli nedenlerle yurt dışına çıkmış olan öğrencilerin, AB konusundaki bilgi düzeyleri, çıkmamış olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 34: ***Yurt Dışında Eğitim Alma Değişkenine Göre Bilgi Testi Puan Ortalamaları İçin Yapılan İlişkisiz Grup "t" testi Sonuçları***

Yurt Dışında Eğitim Alma	N	A. Ort.	ss	Std. Hata	f	sd	t
Evet	60	5.6000	2.9006	.3745	2.998	818	p<.01
Hayır	760	4.4092	2.9666	.1076			

Tablo 34'de yurt dışında eğitim alma değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup "t" testi sonuçları verilmiştir. Bilgi testi puan ortalamaları, yurt dışında eğitim alma değişkenine göre farklılaşmaktadır. Yurt dışında eğitim almış olan öğrencilerin, AB konusundaki bilgi düzeyleri, almamış olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 35: ***İstanbul'daki İkamet Değişkenine Göre Örneklem grubunun Bilgi Testi Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları***

İkamet Yeri	n	Aritmetik Ortalama	ss	Std. Hata
Aile	425	4.3741	2.9967	.1454
Yurt	133	4.3158	2.7753	.2407
Ev	247	4.9393	3.0737	.1956
Toplam	805	4.5379	2.9938	.1055

Marmara Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde farklı sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin İstanbul'daki ikamet özelliklerine göre, AB konusundaki bilgi ortalamaları incelendiğinde (Tablo 36) en yüksek ortalamanın evde ikamet eden öğrencilere ait olduğu görülmüştür (4,933). Bunu 4,37 ile aileleri ile birlikte oturan öğrenciler izlemiştir. En düşük ortalama ise yurtta kalmakta olan öğrencilerden elde edilmiştir (4,31).

Tablo 36: ***İstanbul'daki İkamet Özelliği Değişkenine Göre Bilgi Testi Ortalamaları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları***

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar - arası	57.753	2	28.877	3.240	p<.05
Gruplar - içi	7148.341	802	8.913		
Toplam	7206.094	804			

İstanbul'daki ikamet özelliği değişkenine göre bilgi testi puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarında istatistiksel açıdan ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin İstanbul'daki ikamet özellikleri farklılaştıkça buna bağlı olarak, AB konusundaki bilgi düzeyleri de farklılaşmaktadır. İkili karşılaştırmalar için yapılan scheffe testinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Genel Değerlendirme

1. Ankete katılan her yüz öğrenciden yaklaşık olarak yetmişi AB üyeliğini desteklemektedir. Bu oran daha önce çeşitli amaçlarla Türkiye'de başka örneklem grupları üzerinde yapılan kamuoyu anketlerinde çıkan oranlar düzeyindedir ve toplumun diğer kesimlerinin AB'ye olan ilgisinden daha az değildir.

Eurobarometer kamuoyu araştırmaları her yıl ilkbahar ve sonbaharda olmak üzere 1973'den beri yapılmaktadır. AB üye devletlerinde uygulanmakta olup halkın AB hakkındaki görüşlerini ölçmeye yöneliktir. 2004 Mayıs ayında yayınlanan 61 sayılı standart Eurobarometer araştırmasına göre katılımcıların % 48'i ülkelerinin AB'ye üye olmalarının iyi birşey olduğunu belirtirken % 29'u karşı fikir beyan etmiştir. AB genelinde katılımcıların % 42'si AB'nin aday ülkeleri üyeliğe kabul ederek genişlemesini desteklerken, % 39 karşı çıkmaktadır (*Eurobarometer*, 61, 2004 İlkbahar, s.10). Marmara Üniversitesi anketinin (bu anketin) bulgularına göre öğrencilerin % 68'i Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedir.

AB genelinde katılımcıların %79'u yaşamından memnun olduğunu belirtmiştir (*Eurobarometer* 60, 2003 sonbahar, s.2). Bu oran Marmara Üniversitesi anketinde %61 olarak kaydedilmiştir. Kurumlara güven söz konusu olduğunda, AB'de en çok güven duyulan kurumlar arasında ilk sıraları polis (% 65), ordu (% 63), radyolar (% 63) ve Birleşmiş Milletler (%61) almaktadır (*Eurobarometer* 61, 2004 ilkbahar, s.5). Marmara Üniversitesi öğrencilerinin sıralamasında ise ordu, cumhurbaşkanlığı ve uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları başta gelmektedir. Politikaların ulusal hükümet tarafından mı, AB tarafından mı belirlenmesi konusu da katılımcılara sorulan sorular arasındadır. Buna göre % 72 dış politikanın AB tarafından yürütülmesini doğru bulurken, bu oran insani yardımda % 69, bilimsel ve teknolojik araştırmada % 66, para biriminde % 63, çevre korumada ise % 62'dir. Politikaların ulusal hükümetler tarafından yürütülmesi açısından öncelik verilen alanlar ise sağlık ve sosyal refah, eğitim, basın yayınla ilgili temel kurallar, işsizlikle mücadele ve kültürel politikalardır (*Eurobarometer* 60, 2003 sonbahar, s.69). Marmara Üniversitesi öğrencilerine uygulanan anketin bulgularına baktığımızda ise, öğrencilerin % 71'i dış politikanın ulusal hükümet tarafından yapılması gerektiğini düşünmektedir. Bu oran tarım ve balıkçılık için % 66, para politikası için % 57, çevre için % 52, sağlık ve sosyal hizmetler için % 51, eğitim içinse % 45'dir. Eurobarometer araştırmasında Türkiye'nin üyeliğini destekleyip desteklemedikleri sorulduğunda, katılımcıların % 46'sı karşı olduğunu, % 34'ü ise desteklediğini ifade etmiştir.

Eurobarometer kamuoyu araştırmaları AB üyeliğine aday ülkelerde de yapılmaktadır. Aralık 2002'de yayınlanan *Aday Ülkelerde Kamuoyu* adlı Eurobarometer araştırmasında ilginç bulgular elde edilmiştir. Ülkelerinin AB üyeliğini destekleyip desteklemedikleri sorulduğunda 13 aday ülkede katılımcıların % 61'i üyeliğin iyi bir şey olduğunu belirtirken, % 22 buna karşı çıkmaktadır. Türkiye'de kaydedilen sonuçlarda % 65'in üyeliği desteklediği, % 18'in ise karşı olduğu belirlenmiştir. Marmara Üniversitesi öğrencileri arasında yapılan ankette destek oranı % 68, karşı çıkanların oranı ise % 21 olarak kaydedilmiştir. AB'ye duyulan güven ile ilgili soruda 13 aday ülke genelinde katılımcıların % 59'u AB'ye güven duyduğunu ifade ederken, % 24 güven duymadığını belirtmiştir. Türkiye için sonuçlar, % 54 (güven duyan) ve % 34 (güven duymayan) olarak ortaya çıkmıştır. Marmara Üniversitesi öğrencileri arasında yapılan ankette ise % 38 AB'ye güven duyduğunu ifade ederken, % 57 güven duymadığını belirtmiştir. Katılımcılara kendilerini sadece kendi milli kimlikleri ile mi, sadece Avrupalı olarak mı, önce milli kimlik sonra Avrupalı olarak mı, ya da önce Avrupalı sonra milli kimlikle mi tanımladıkları sorulduğunda Türkiye'de %49 kendisini yalnızca Türk olarak tanımlarken, %4 sadece Avrupalı olarak tanımlamıştır. Yüzde 4'lük oran az gibi görünebilir ancak tüm aday ülkeler arasında beşinci gelmektedir. Kendilerini sadece Avrupalı, önce Avrupalı sonra milli kimlik, önce milli kimlik sonra Avrupalı olarak tanımlayanların oranları eklendiğinde ülkelerdeki Avrupalılık aidiyeti ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan 13 aday ülke arasında % 67 ile Slovakya başta gelmektedir. Yüzde 45 ile Türkiye 12. sırada yer almaktadır. Marmara Üniversitesi öğrencileri arasında uyguladığımız ankette sorulan "Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?" sorusunda % 50 olumlu yanıt verirken, % 31 karşı çıkmış, % 19 ise fikri olmadığını söylemiştir. AB'nin imajı hakkındaki soruya ise % 53,1 olumlu, % 21,5 olumsuz yanıt verirken, % 24,6'lik bir kitle AB'nin nötr bir imaja sahip olduğunu ifade etmiştir. Eurobarometer sonuçlarına baktığımızda, AB'nin olumlu imajı olduğunu düşünenler Türkiye'de % 53 olarak kaydedilmiştir. 13 aday ülke genelinde bu oran yine % 53'tür.

Kurumlara güven konusunda 13 aday ülkenin ortalaması alındığında en çok güven duyulan ilk üç kurum % 67 ile ordu, % 61 ile kilise ya da dini kurumlar ve % 55 ile gönüllü kurumlar ya da hayır kurumlarıdır. Eurobarometer'ın Türkiye ayağında % 81 ile ordu, % 68 ile dini kurumlar ve % 67 ile hayır kurumları başta gelmiştir. Türkiye orduya güvende Kıbrıs'ın (% 88) ardından ikinci gelmiştir. Yine Eurobarometer araştırmasında Avrupa'nın anlamı sorusuna verilen yanıtlarda 13 aday ülke genelinde öncelik gençlik için daha iyi bir gelecek, serbest dolaşım ve yeni iş alanları yaratmaya verilmiştir. Marmara Üniversitesi anketinde ekonomik ve sosyal refah ve demokrasi ve hukukun üstünlüğü öğrenciler tarafından tercih edilen seçenekler olmuştur. AB vatandaşlığının anlamı sorusuna verilen yanıtlarda ise AB ülkelerinde eğitim, sağlık ve sosyal haklardan yararlanma ve AB ülkelerinde yaşama ve çalışma hakkı önde gelmektedir. Benzer şekilde Eurobarometer anketinin genel sonuçlarında, AB ülkelerinde çalışma, öğrenim görme ve serbest dolaşım hakları ilk üç sırayı almaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Türkiye'de daha önce genel kamuoyunun AB konusundaki görüş ve tutumlarını ölçen bazı araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan biri Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından 2002 yılında yapılan "Türk Halkının Avrupa Birliği Üyeliği'ne Bakışı" konulu kamuoyu çalışmasıdır. Bu araştırma Türkiye genelinde 17 il merkezinde ve 3060 kişi ile yapılmıştır. Bu ankette katılımcıların AB konusundaki tavrını ölçmek için "AB referandumu yapılsa tavrınız ne olur" sorusu sorulmuştur. Destekleyenlerin oranı % 64, desteklemeyenlerin oranı % 30 ve fikri olmayanların oranı % 6 olarak kaydedilmiştir. Marmara Üniversitesi öğrencilerine uygulanan ankette bu oranlar sırasıyla % 68, % 21 ve % 10 olarak bulunmuştur.

TESEV'in anketinde, vatandaşların % 53'ü AB'ye girmenin en büyük faydasını ekonominin düzelmesi ve işsizliğin azalması olarak görürken, AB'ye girişte Türkiye'nin uğrayacağı en büyük iki zarar ise dini ve milli değerlerin zayıflaması olarak ifade edilmiştir. Marmara Üniversitesi öğrencilerine uygulanan ankette katılımcılara AB'nin ifade ettiği anlam sorulmuştur. Öğrencilere göre ekonomik ve sosyal refah ile demokrasi ve hukukun üstünlüğü önde gelmektedir. Öğrencilerin % 51,7'si AB üyeliğinin Türk kimliği ve ülke bütünlüğü üzerinde olumsuz etkileri olacağını düşünmezken, % 22,7'si bu tür bir endişe beslemektedir. % 25,6'lik bir kararsız kitlenin varlığı da dikkat çekicidir. TESEV'in araştırmasında, halkın % 56'sı Kürtçe yayın hakkını engelleyen yasaların kaldırılmasını onaylamadığını belirtirken, % 39 onayladığını ifade etmiştir. Marmara Üniversitesi öğrencileri ile yapılan ankette, "Türkçe dışındaki anadillerde eğitim ve yayın serbest olmalı mıdır" sorusu sorulmuştur. Buna % 43 karşı çıkarken, % 39 desteklemiştir.

Yine 2002'de Avrupa Komisyonu ve Liberal Düşünce Topluluğu işbirliği ile yapılan Türkiye'de insan hakları ve ifade özgürlüğü kamuoyu araştırmasında 15 ilde 3060 kişiye anket uygulanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda bir referandum yapılması halinde, üyelik yönünde oy kullanacaklarını belirtenlerin oranı % 65, AB üyeliğine karşı oy kullanacağını belirtenlerinki ise % 26 olarak kaydedilmiştir. Yine aynı araştırmaya göre toplumun % 65'i, Türkiye'de kanunların adil ve tarafsız biçimde uygulanmadığı, toplumun % 77'si ise Türkiye'de demokrasinin kurum ve kurallarıyla tam olarak işletilemediği görüşündedir. Marmara Üniversitesi anketinde öğrencilere « Türkiye demokratik bir hukuk devleti midir » sorusu sorulmuştur. % 37 olumlu görüş beyan ederken, % 34 karşı çıkmıştır.

2. Anket sonuçlarının ortaya çıkardığı önemli bir bulgu AB'nin öğrencilerin zihninde ifade ettiği anlam ve tam üyelikten beklentiler ile ilgilidir. Buna göre, AB daha çok ekonomik ve sosyal refah artışı ile demokratik ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir düzeni ifade etmektedir. Nitekim anket sonuçları öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye tam üye olması halinde yeni iş olanaklarının sağlanacağına (% 83) ve temel hak ve özgürlüklerin daha fazla genişleyeceğine (% 73) inandıklarını göstermektedir. Anket sonuçlarında ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu ise öğrencilerin AB üyeliğinden beklentilerinin Türkiye'de temel sorun olarak gördükleri sıkıntılarla paralellik arz etmektedir. Öğrenciler, Türkiye'nin içinde bulunduğu en önemli sorunları tanımlarken « ekonomik olumsuzluklar » ve « sosyal ve ekonomik eşitsizlik » ile « demokrasi ve insan hakları » sorunlarına işaret etmektedirler.

3. Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine inananların oranının sadece % 29 ve siyasi reformların güncel hayatlarını olumlu etkilediğini söyleyenlerin oranının da % 39 olduğu dikkate alınacak olursa durum daha da net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler arasında Türkiye'nin demokratik bir hukuk devleti olduğuna inananların oranı düşüktür (% 37). Bu durum Türkiye'nin demokratikleşme sürecini halihazırda yaşayan ve dönüşüm içinde olan bir ülke olması ile açıklanabilir. Çoğu demokratik reform geçtiğimiz birkaç yıl içinde tamamlanmıştır. Dolayısıyla bu reformların uygulanarak vatandaşların yaşamlarında hissedilmesi ve vatandaşların algılamalarına ve düşüncelerine yansıması belli bir zaman almaktadır.

4. Anket sonuçları mevcut tüm olumsuzluk ve sorunlara karşın öğrencilerin (% 63) Türkiye'nin gelecekteki istikrarı bakımından "iyimser" olduklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, AB hakkında "temkinli" bir iyimserlik olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Anket sonuçlarına göre AB'nin Türkiye'ye karşı ön yargılı tavrı ve Avrupa'daki olumsuz Türk imajı, Türkiye'nin üyeliği yolunda ciddi engeller teşkil etmektedir. Ayrıca, AB'ye tam üye olunduğunda bile gelecek ile ilgili tüm endişelerinin ortadan kalkacağına inananların oranı % 28'de kalmaktadır. Bu durum AB'ye olan güvenin (% 38) ona olan ilgi ile ve üyelik isteği ile (% 68) aynı oranda olmadığını da ortaya çıkarmaktadır. AB'nin Türkiye'nin üyeliği konusundaki yaklaşımındaki belirsizlikler, AB'nin üst düzey yöneticileri ve siyasi liderler tarafından sıklıkla yapılan olumsuz açıklamalar ve bunların Türkiye'deki yansımalarının katılımcıların yaklaşımını etkilediği ve bu gelişmelerin AB'ye duyulan güveni sarstığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte güven eksikliği AB'nin geneldeki olumlu imajını (% 51) ve Türkiye'nin AB üyeliğine olan desteği önemli ölçüde etkilememektedir. AB ile ilişkilerin ilerlemesi ve müzakere sürecinin başlaması ile Türkiye'nin AB'ye yakınlaşmasının olumlu imajın artışına yardımcı olabileceği öngörülebilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5. Öğrencilerin önemli bir bölümü AB üyeliğini desteklerken AB'ye yetki devri söz konusu olduğunda en çok şikayet edilen alanlarda bile (adalet sistemi, sağlık, ekonomi politikaları vb.) yetkinin AB'ye devri açısından çekingen bir tutum sergilemektedir. Örneğin, öğrenciler Türkiye'de genel ekonomik yapıyı eleştirirken para politikası alanında yetki devrine genellikle karşı çıkmaktalar. Sosyal sorunları vurgulamalarına rağmen, sağlık ve sosyal hizmetler alanında ve eğitim alanında yetki devri konusunda da çok fazla istekli görünmemektedirler. AB'ye üyeliğin pek çok alanda yetki devrini gerektirdiği göz önüne alınırsa öğrencilerin tam üyeliğin gerekleri konusunda yeterli bir bilgiye sahip olmadıkları gözlemlenmektedir. AB üyeliğine destek yüksek olmakla beraber, üyeliğin yükümlülükleri konusunda çelişkili kanılar mevcuttur.

6. Anket sonuçları öğrencilerin demokratik değerlere bakış açılarını da sergilemektedir. Buna göre öğrencilerin % 85 gibi ezici bir çoğunluğu kendisinden faklı etnik köken veya dini inanca sahip olanlarla birlikte yaşamaktan rahatsız olmamaktadır. Bu durum toplumsal hoşgörü açısından oldukça dikkat çekicidir. Aynı şekilde Türkçe dışında anadilde eğitim ve yayının serbest olmasına karşı çıkanların oranı % 43'de ve başörtüsünü ülkenin laik yapısına bir tehdit olarak algılayanların oranı da % 30'da kalmaktadır. Buna Türkiye'deki mevcut demokratik yapının yeterliği (ankete katılanların sadece % 30'u Türkiye'nin demokratik bir hukuk devleti olduğuna inanmaktadır) konusundaki endişeler de eklendiğinde demokrasi ve insan hakları konusundaki genel duyarlılık ortaya çıkmaktadır.

7. Demokratik değerlere bağlılık genel olarak ifade bulmakla birlikte, demokrasinin temelini oluşturan kimi kurumlara olan güven son derece sınırlıdır. Bu durum kendi içinde Türkiye'de genel olarak var olduğu bilinen bir paradoksu bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Buna göre demokratik bir toplum açısından önemli unsurlardan siyasi partilere duyulan güven sadece % 8 olup bu oran medya için % 9, TBMM için % 46, yargı ve adalet sistemi için % 34, yerel yönetimler için % 31, hükümet için % 42 ve dini kurumlar için % 26'da kalmaktadır. Buna karşın silahlı kuvvetlerin güvene en çok mahzar olan kurum olması (% 74) dikkat çekicidir. Demokratik sistemin temel kurumları olan siyasi partiler ve parlamentoya duyulan güven oranının düşüklüğü düşündürücü olmasına rağmen sivil toplum kurumlarına duyulan güvenin % 58'i bulması olumludur.

Ulusal kurumlara güven ile ilgili soruda, siyasi partiler ve TBMM'ye olan güven eksikliği ile öğrencilerin önemli bir bölümünün kendisini bir siyasal düşünce ile özdeşleştirmemesi arasında bir bağlantı kurulması mümkündür.

8. AB üyeliğinin Türkiye'ye getirebileceği "olumsuz etkiler" konusunda ise, ankete katılan öğrenciler arasında çok yüksek oranda bir endişe bulunmamaktadır. Nitekim, AB üyeliğinin Türkiye'nin egemenliğini kaybetmesine ve bağımsızlığına zarar vereceğini söyleyenler % 21'de kalırken AB üyeliğinin Türk kimliğinin kaybolmasına yol açacağına inananlar ise % 23'ü aşmamaktadır. AB üyeliğinin Türkiye'nin ulusal çıkarlarına ters düşeceğini açıkça belirtenlerin oranı ise sadece % 14'dür. Ankete göre AB'nin bir Hıristiyan birliği olduğu, yeni bir sömürü düzeni yarattığı, egemenlik kaybına yol açtığı ve ırkçı ve ayırımcı olduğu yönündeki olumsuz iddialara katılanların oranı ise % 24'ü geçmemektedir. Bir başka ifade ile her 4 öğrenciden 3'ü AB'ye olumsuz bir tanımlama getirmemekte ve ılımlı yaklaşmaktadır.

9. Anket sonuçları öğrencilerin Kıbrıs gibi halihazırda tartışma odağı oluşturan bir konuda fikirlerini öğrenmek açısından önemlidir. Buna göre ankete katılanların yarısı Kıbrıs konusundaki bir çözümün Türkiye'nin AB üyeliğini kolaylaştıracağını söylerken, % 29'u bu fikre katılmamakta ve yüzde 22'si ise kararsız kalmaktadırlar. Bu durum Türkiye'de Kıbrıs'ta çözüme yönelik politika tartışmaları ışığında ve farklı yaklaşımların öne sürüldüğü bir dönemde her şeye rağmen bir iyimserliğe dikkat çekmektedir.

10. Ankete katılanların % 95 gibi bir bölümü AB konusunda yeterince bilgilendirilmediklerini vurgulamışlardır. Öğrencilerin AB konusunda kendi bilgi düzeyleri hakkında cevap vermekten kaçınabilecekleri dikkate alınarak bu konu kendilerine "Türk toplumu yeterince bilgilendiriliyor mu?" şeklinde bir soru ile sorulmuştur. Bunun yanında öğrencilerin AB hakkında temel bilgi ve ilgi düzeyini anlamak amacıyla bazı sorular sorulmuş ve doğru cevap sayısının toplam 11 soruda ortalama olarak 4,51 olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak AB ile ilgili bilgilere medya araçları, kitaplar ve internet yoluyla ulaştığını söyleyen öğrencilerin elde ettikleri bilgilerden yeterince tatmin olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Bu durum başta üniversiteler olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlara görevler yüklemektedir. Ayrıca AB üyeliğinin getirileri konusunda net bir bilgiye sahip olmayanların oranı dikkate alındığında, öğrencilerin AB üyeliğinin Türkiye'ye getirileri konusunda daha iyi bilgilendirilmeleri ihtiyacı belirmektedir.

11. Öğrenciler arasında eğitim düzeyi arttıkça (1. sınıftan 4. sınıfa doğru) AB'ye olan ilgi ve AB hakkında bilgi düzeyi artmaktadır. Yurt dışında eğitim alanlarda AB hakkında daha olumlu düşünceler ve bilgi düzeyi yüksekliği ortaya çıkmaktadır. Anne ve baba eğitim düzeyi de öğrencinin AB hakkında bilgi düzeyi için bir korelasyon oluşturmaktadır. Bu durumda, AB konusunda eğitim faaliyetlerinin artması, yakın temasın çoğalması (Socrates vb. programlar) AB hakkında daha iyi bir iletişim stratejisinin kurulmasına yardımcı olacaktır. AB hakkındaki doğru bilgi ve olumlu yaklaşımın sosyal bilimler ile ilgili bölümlerde daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum aslında bu bölümlerde AB hakkında dersler okutulması ve daha iyi bilgilendirme yapılmasından kaynaklanmaktadır. (Hukuk fakültesinde bu oranın düşük çıkmasında temel neden ise bu fakültedeki anketin ağırlıklı olarak 1. sınıf öğrencilerine yapılmasından kaynaklanmaktadır).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

English Summary

Introduction

Turkish accession to the EU (European Union) must not be evaluated only as an economic gain or a foreign policy achievement, but also as an element which will consolidate irrevocably the reforms realized in different fields such as democracy, rule of law, and human rights with a view to attaining the ultimate goal of surpassing contemporary civilization which was set along with the establishment of the Republic.

Turkey's efforts to become a member clearly indicate that the Copenhagen criteria are being accepted by the Turkish society. In this context, very significant steps have been taken by means of the 8 packages of harmonization with a view to putting constitutional amendments into application. Certainly, the fundamental indicator is how these reforms influence different sections of the Turkish society and up to what extent they overlap the demands of the public.

In this framework, the implementation of the harmonizing laws is an important stage in the realization of the expectations of the public. As is well-known, accession to the European Union is a national project like in all the other candidate countries. Consequently, it will be useful to determine the opinions of university students on this significant topic in the process of preparing future projections, as these students will have a significant influence on Turkey's future.

The Objectives

The objectives of this study are:

a. to understand the ideas of university students about how Turkey - EU relations will contribute to the fundamental problems of Turkey and to their solutions in the future, and

b. to determine how the students conceive the relations of Turkey with the EU and other countries in the years following the Helsinki Summit of 1999 and in the process of candidacy to EU.

The inquiry was held in April, 2004. Questions were carried out in a period in which Turkey took serious steps to meet the political criteria and in which the Annan Plan on Cyprus was discussed. The inquiry aimed at understanding the students' conceptions of and attitudes about principal matters on the country agenda such as the democratization process, economic and political matters, foreign relations of Turkey and EU in a period during which Turkey — EU relations have developed a lot, but not all expectations have been realized yet.

The Basic Features of the Inquiry and the Methods Applied

This study is based on a questionnaire applied to 886 students of Marmara University chosen by simple random sampling method between 1 April and 25 April 2004 and on the interpretation of the inquiry.

The study was realized in three basic stages, namely preparation; administration of the inquiry, and the evaluation.

a) Preparation for the Inquiry:

During the preparatory stage, the following tasks were fulfilled:

a) The questions to be responded were determined.
b) The groups at which these questions would be directed were chosen.
c) Preliminary work was done to examine the comprehensibility of the questions
d) The persons who would administer the inquiry were trained with a view to attaining correct results

The inquiry form consists of 22 questions or groups of questions excluding the demographic questions. The questions may be classified under three groups according to the objective of the inquiry. The first 8 questions or groups of questions aimed at determining the students' ideas about "Turkey's basic problems". The following 14 questions or groups of questions aimed at determining their ideas about "Turkey – EU Relations" and the last group of questions aimed at determining their level of information about EU. In the preparation of the inquiry form, we tried to express the questions aiming at learning the students' ideas; in a comprehensible, brief, clear, impartial and non-imposing form and to express the questions whose aims are to measure the level of information in such a way that they will consist of basic concepts, pertaining to the EU and Turkey – EU relations.

The respondents have been chosen from four classes of different faculties and Schools so that representative groups of them would be formed. After the form of inquiry was shaped, the reliability and comprehensibility of the questions were tested by directing them at respondents from different institutions. The aim of this test was to determine whether or not what they understood from the questions was in harmony with the objectives of the inquiry. Corrections were made by taking into account the questions asked by the respondents and the unanswered questions; and thus the form of inquiry was shaped ultimately.

This project is based on inquiries in which students participated. 55 % of them are female and 45 % of them are male. The participants are students of different undergraduate, graduate and postgraduate programs most of which are located in Göztepe Campus. Marmara University has a rather heterogeneous structure with its quite different disciplines (sciences, social sciences, medical sciences),

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

with its students coming from different regions and provinces and from different socio-economic sections of the society. Approximately, 3.5 % of the students on campus and 1.7 % of the Marmara University students in other areas of Istanbul participated in the inquiry. The participants were determined by simple random sampling. As the aforesaid factors coincide with the characteristics of the students of the other faculties and Schools, the representative nature of the respondents and the reliability of the inquiry would increase. Before starting the inquiry, the staff and students of EU Institute were trained with regard to the explanations to be made to the respondents and the principles to be complied with in order to increase reliability and to create a common language.

b) The Application of the Inquiry:
The inquiry was directed at 886 students from 5 faculties, 2 vocational schools and 4 institutes in April 2004 (see Table 1).

Table 1. The Allocation of Respondents According to Faculties, Institutes and Schools

Faculty of Economics and Administrative Sciences	145
Faculty of Law	135
Faculty of Engineering	70
Faculty of Science and Literature	184
Atatürk Faculty of Education	115
School of Banking and Insurance	53
Vocational School of Technical Sciences	127
Institute of Banking and Insurance	10
Institute of Middle Eastern Studies	14
European Community Institute	22
Institute of Turcology	11
TOTAL	886

- The students were not informed about the inquiry beforehand;
- The students responded to the questions in classrooms without being required to indicate their names and they participated during a period when they were not under the stress of examinations to obtain correct results;
- Detailed interpretations have intentionally been avoided and only very ostensible conclusions have been made; so that reliable results could be obtained.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Table 2: The demographic features of the sample group

Sex	%	*Income Level (million TL)*	%
Female	55	Less than 500	39
Male	45	500 - 1.000	39
Age	%	1.000 - 2.000	16
		2.000 - 3.000	6
18	7	More than 3.000	0
19	19	*Period of Residence in Istanbul*	%
20	17		
21	20	Since birth	36
22	19	1-5 years	48
23	11	6-10 years	7
24	4	11-15 years	6
25 +	3	15 +	3
Level of Mother's Education	%	*Level of Father's Education*	%
Not completed primary school	6	Not completed primary school	2
Primary school	45	Primary school	28
Intermediate school	10	Intermediate school	12
High school	23	High school	28
University	15	University	29
Postgraduate	1	Postgraduate	1
Type of High School Graduated	%	*No. of Foreign Languages Spoken*	%
General	48	0	7
Anatolian high school	19	1	61
Vocational high s.	19	2	25
Super high school	5	3	6
Private high school	9	4	1
Science high school	0		

The demographic characteristics of the respondents which may affect the results of the inquiry have been laid down in Table 2 above shows that nearly 50 % of the respondents are graduates of state high schools, that 19 % of them graduated from vocational high schools, 19% of them from Anatolian High Schools, 9 % of them from private high schools, 5 % of them from super high schools, and less than 1 % of them from Science High Schools. The families of most of them have a medium or low-medium level of income; most of their mothers are housewives and have a low level of education. Their fathers have different professions and most of them are high school graduates. Nearly 36 % of the respondents were born and have been living in Istanbul.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Nearly 50 % of them came from other provinces and most of those provinces are small ones; 14 % of the respondents have lived for several years in Istanbul before entering the university. 80 % of the respondents have never been abroad and only 7 % of them have received education outside the country. Although 61 % percent of them claimed that they could speak one foreign language and 25 % of them claimed that they could speak two foreign languages, it is not clear how well the students can speak them. As most of their institutions provide education in Turkish, it may be presumed that they learned foreign languages during their previous high school education and/or at a Prep School and their level of proficiency is not as good as they have claimed.

c) Assessment of the results of inquiry:

The team of inquiry have reached the following conclusions after evaluating the data from the questionnaires.

An Assessment of the Results of Inquiry

1. 70 % of the respondents are proponents of Turkey's accession to the EU. This percentage is approximately equal to the percentages that have been attained in other inquiries** See, for example, studies by Eurobarometer 60, 2003; Eurobarometer 61, 2004; TESEV in 2002; Liberal Thinking Association in 2002. administered to other groups in Turkey.

2. An important finding concerns what EU means to the respondents and what Turkey will gain from membership. The EU means to the respondents an increase of economic and social welfare and a democratic order based on rule of law. The inquiry shows that respondents believe that new jobs will be created (83 %) and fundamental rights and freedoms shall be developed (73 %) in case Turkey accedes to the EU. An important result obtained is that the respondents' expectations are in congruence with the basic problems of Turkey. The students point out socio-economic inequality, economic problems and the problems concerning democracy and human rights as the most important problems in Turkey.

3. The findings indicate that the respondents who believe Turkey has fulfilled the Copenhagen criteria constitute only 29 % of the total number and those who think that the political reforms have affected their daily lives positively constitute 39 % of the respondents. The ratio of the students who accept Turkey as a democratic country based on the rule of law is only 37 %. This can be explained by the fact that Turkey is a country in transition and the democratization process still goes on. Several reforms of democratization were held in the previous years. Hence, a certain time is needed for the people to experience the repercussions of the reforms and to change their perceptions.

---

* See, for example, studies by Eurobarometer 60, 2003; Eurobarometer 61, 2004; TESEV in 2002; Liberal Thinking Association in 2002.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4. The students have optimistic expectations. The inquiry shows us that they are optimistic (63 %) about Turkey's stability in the future. Nevertheless, it must not be ignored that their optimism about EU is a "cautious" one. According to them, the biased attitude of the EU towards Turkey and the negative image of Turks in Europe are serious obstacles to Turkish accession. Furthermore, only 28 % of them believe that Turkey's accession would eliminate all of their concerns about the future. This reveals the big difference between the interest in the EU and demand for membership (68 %) by students with the reliance to the EU (38 %). The uncertainties in the attitude of EU towards Turkish accession, the negative comments made by political leaders and high level bureaucrats of EU and the reflections of all these factors must have affected the attitudes of the respondents and their reliance on the EU. Nevertheless, lack of reliance has not influenced substantially the positive image of the EU (51 %) and students support Turkey's accession. A possible start of the accession negotiations shall doubtlessly raise the positive image of the EU.

5. While significant numbers of the students support EU membership, they do not seem to be eager for the transfer of competence to EU institutions even in areas (e.g. justice, health issues and economic policies) which they claim unsatisfied by the policies of national government. For example, they hesitate to delegate of power in the field of monetary policy though they generally criticize the general economic structure in the country. This reveals that students have no proper information as to the requirements of EU membership.

6. The results of the inquiry also display the students' attitudes with respect to democratic elements. A great majority of them (85 %) are not disturbed by the presence of people having different ethnic origins and religious beliefs around them. This point is quite significant because it proves the existence of social tolerance. Besides, those who oppose education and broadcasting in mother tongues other than Turkish constitute not more then 43 % of the respondents and those who conceive "başörtüsü" (wearing head covers) as a threat against the secular (laik) structure of the state constitute not more than 30 %. As these data are considered together with concerns about the adequacy of the present democratic structure (only 30 % of the respondents believe Turkey is a democratic state where rule of law prevails), the general sensitivity about democracy and human rights is witnessed clearly.

7. Though students' answers reveal their sensitivity for democracy, their reliance on the institutions that constitute the basis for democracy is rudimentary. This is an interesting paradox that exists in other parts of the society in Turkey. Only 8 % of the respondents trust political parties which are significant elements of a democratic society, 9 % of them trust the media, 46 % of them trust the National Parliament (TBMM) 34 % of them have reliance on municipal institutions, 42 % of them rely on the central government and 26 % of them trust religious institutions. On the contrary, the army is trusted by 74 % of the respondents. Despite the fact that a relatively small part of the respondents have reliance on the political parties and the parliament, the fact that 58 % of the respondents trust non-governmental organizations is a positive sign.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

In the question concerning the reliance of national institutions, it is possible to establish a connection between the lack of confidence by students about the Parliament and political parties, and non-identification of a significant number of students themselves with any particular ideological position.

8. The respondents do not have such great concerns about the negative effects of EU membership. Those who think that it will prejudice Turkey's independence constitute only 21 % of the respondents and those who believe that it will cause Turkish identity to disappear constitute only 23 % of the respondents. Those who claim that EU membership is contrary to Turkey's national interests are not more than 14 % of the respondents. Those who think that EU is a Christian organization, that it entails loss of sovereignty and that it is racist and discriminatory constitute only 24 % of the students. In other words, 3/4 of the students do not have a negative attitude towards EU.

9. The inquiry has been useful in understanding the ideas of the students on Cyprus, which is a central topic of debate nowadays. Half of the respondents said that solution of the Cyprus problem will facilitate Turkish accession to the EU. 29 % of them disagree and 22 % of them remain neutral. This situation displays optimism in view of policy debates in Turkey aiming at solution of the problem despite the fact that Turkish society is in confusion.

10. 95 % of the respondents have stated that they have not been informed sufficiently about EU. They have been asked whether or not the Turkish society is being informed sufficiently, taking into account the possibility that they may refrain from declaring their own level of information. In addition some questions have been asked to them with a view to understanding their levels of information and interest. The average number of correct answers is 4.51 out of 11. The students have said that they reached information through media, books and internet and it is obvious that they are not satisfied with their level of information. This urges all institutions and bodies, particularly the universities, to take an active action to inform the students about actual benefits of EU membership, considering the ratio of those who have no proper knowledge on the issue.

11. As the students level of education raises (senior students as compared to freshmen) their interest in and knowledge about the EU also raise. Those who have previously been educated abroad have a more positive image and are better informed about the EU. There exist a co-relation between the students' knowledge about the EU and the level of education of their parents. In this case, acceleration of education on EU matters, promotion of joint activities (i.e., Socrates programs) will obviously help to establish a proper communication strategy about the EU.

Avrupa Birliği, ülkemizde son dönemlerde en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Özellikle adaylık süreci, konuya daha da önemli bir boyut kazandırmış ve her yönüyle ilgi çeken bir tartışmanın da başlamasına imkan vermiştir. AB üyeliğini temel stratejik hedef olarak belirleyen Türkiye'de katılım müzakerelerinin başlaması için ön şart niteliğindeki Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi amacıyla yoğun bir reform sürecine de girilmesi ile konunun toplumsal yönü giderek ön plana çıkmıştır...

Avrupa Topluluğu Enstitüsü tarafından hazırlanan bu çalışma, gelecekte toplumsal alanda önemli mevkilerde yer alacak Üniversite gençliğinin Türkiye'nin temel sorunları, Avrupa Birliği ile ilişkiler ve AB üyeliği perspektifinde Türkiye'de demokratik değerlerin mevcut durumu, iktisadi yapı ve sorunların çözümünde AB üyeliğinin ve diğer ülkeler ile ilişkilerin rolü hakkındaki düşüncelerini ve geleceğe dönük beklentilerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Prof. Dr. Tunç EREM
Marmara Üniversitesi Rektörü

ISBN 975-400-277-0